

לקוטי תורה • פרשת נשא • מאמר 5

כה תברכו את בני ישראל אמור להם יברכך...

”כה תברכו את בני ישראל, אמור להם” (במדבר ו, כג)

שלושת הפסוקים של ברכת כהנים מקבילים לסדר עבודת הנשמה ולמענה של ה':
”יברכך הוי”” הוא העלייה שבתפילה, המעלה את האותיות והניצוצות שבמזון; ”יאר
פניו” הוא גילוי חכמה כמענה, באמצעות התורה; ו”ישא פניו” מעלה אפילו את מה
שקטן מכדי לעלות, ממעל להשתלשלות, באמצעות כלי השלום. לכן ה’ נושא
פנים” לישראל, המברכים אותו גם על כזית.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/nasso/5

הנקודה

שלושת הפסוקים של ברכת כהנים מקבילים לסדר עבודת הנשמה ולמענה של ה': "יברכך הוי"י" הוא העלייה שבתפילה, המעלה את האותיות והניצוצות שבמזון; "יאר פניו" הוא גילוי חכמה כמענה, באמצעות התורה; ו"ישא פניו" מעלה אפילו את מה שקטן מכדי לעלות, ממעל להשתלשלות, באמצעות כלי השלום. לכן ה' "נושא פנים" לישראל, המברכים אותו גם על כזית.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

הגמרא אומרת שה' "נושא פנים" לישראל משום שהם מברכים ברכת המזון אפילו על כזית, אף שהתורה מחייבת לברך מתוך שובע. כדי להסביר זאת ואת הסדר של שלוש הברכות, אדמו"ר הזקן מסביר תחילה את ברכת המזון. "וברכת את": הכול חי מכוח האותיות של עשרת המאמרות, והאדם, ראש הבריאה, מעלה את האותיות שבמזונו לשורשן, כפי שעשה אדם כשקרא שמות לבעלי החיים. הכוח לכך מגיע באמצעות המלחמה עם הנפש הבהמית שבתפילה, העולה כסולם, ולכן אהבת ה' קודמת ל"ואספת דגנך". עלייה זו היא "יברכך הוי"י", כדי להיות "וישמרך" מפני החשבת עצמו. היא ממשכה ממעל את "יאר פניו" — חכמה המתגלית באמצעות התורה, ועושה את העולם דירה לה', כפי שברכת המזון עושה זאת לחיות המזון. רק מזון שנאכל לשובע מכיל די קדושה כדי לעלות; כמות קטנה יותר מתעלה באמצעות "ישא פניו", ממעל להשתלשלות, ומתקבלת באמצעות השלום, שתלמיד חכמים מביאים. לכן יכלו חכמים לחייב לברך גם על פחות משיעור שובע.

מבנה

1	שתי השאלות	11
מדוע הדיוק של ישראל בברכה על כזית מזכה אותם בכך שה' "נושא פנים" להם, ומהו סדר שלוש הברכות? התשובה מתחילה במשמעותה של ברכת המזון ושל השובע.		
2	אל"ף-ת"ו: העלאת האותיות שבמזון	3-21
הכול, וגם נשמת האדם, חיים מכוח האותיות של עשרת המאמרות, מ"מוצא פי ה'". האדם, ראש הבריאה, מעלה אותן לשורשן, כפי שעשה אדם כשקרא שמות לבעלי החיים; האותיות שבמזון מחיות אותו, כדי שבאמצעותו יחזרו למאמר האחד הכולל את כל העשרה. זהו "וברכת את".		
3	לחם ומלחמה: תפילה לפני האכילה	10-41
המילה "לחם" קשורה למלחמה, והמלחמה מתנהלת בתפילה: אהבת ה', הרצון שאחדותו תתגלה למטה כפי שהיא למעלה, קודמת ל"ואספת דגנך". התפילה עולה כסולם מן המדרגה הנמוכה ביותר, משום שהנפש הבהמית, הניזונה מנוגה, קושרת את האדם למטה; האדם, הכולל את כל הברואים ונברא מאותיות המחשבה, צריך תחילה לתקן את עצמו באמצעות ביטול, לפני שיוכל להעלות את העולם.		
4	"יברכך הוי"י": הזרע	12-111
הברכה הראשונה היא העלאת הניצוצות היומיומית באמצעות התפילה, כזרע הנטמן באדמה ומצמיח תוספת. נשמות ישראל הן אלוקות שנזרעה בעולם הגשמי, ולכן אדם צריך להתפלל בכל יום.		

יש לשמור על אהבת התפילה מפני החשבת עצמו. היא ממשיכה ממעל את הארת הפנים — חכמה, שבה רואים שהכול כלא לפניו — באמצעות התורה היורדת כגשם, כדי שהעולם יהיה דירה לה; ברכת המזון עושה זאת לחיות שאדם מקבל מן המזון.

רק מזון שנאכל לשובע מכיל די קדושה כדי לעלות באמצעות ברכת המזון. כשמדובר בפחות מכך, ה' "נושא פנים" ממעל להשתלשלות, מקום שבו הכול שווה, ומלקט אפילו את הניצוצות הקטנים ביותר; הדבר נעשה באמצעות "שלום", המחבר הפכים.

תלמידי חכמים, שהם "למודי הוי" בביטול, עושים שלום למעלה ולמטה; השלום הוא הכלי לברכה שממעל להשתלשלות, ולכן יכלו חכמים לחייב ברכת המזון גם כשלא אכלו לשובע. "ואני אברכם" היא הברכה מבחינת אין, הברכה שבסוף, הנמשכת ממעלה למטה.

מו ש ג י ם

אל"ף ת"ו (את) את – מא' ועד ת'

המילה "את" שבפסוק "וברכת את הוי", הנקראת כאותיות מאל"ף ועד ת"ו: האותיות של עשרת המאמרות המחיות כל נברא, וברכת המזון מעלה אותן לשורשן.

מוצא פי הוי מוצא פי ה'

האותיות האלוקיות שבמזון, המחיות את האדם ממש. הן מעניקות לו חיים כדי שיוכלו לחזור בו ועל ידו לשורשן.

נוגה נוגה

המישור שבו מעורבים טוב ורע, ואשר ניתן להעלותו לקדושה. המזון והנפש הבהמית החיה ממנו שייכים אליו עד שמתבררים.

חכמה, כוח מה חכמה – כח מ"ה

חכמה כ"כוח מה", ביטול טהור. גילוייה, "יאר הוי פניו", הוא ראיית הכול כלא לפניו; אדם שווה בגימטרייה למה (45).

נשיאת פנים ישא ה' פניו

עלייה ממעל להשתלשלות, שבה הרוחני והגשמי, הגדול והקטן, שווים. היא מעלה אפילו את המידה הקטנה של הקדושה שבמזון שנאכל שלא לשובע.

שלום, הכלי המחזיק ברכה שלום – כלי המחזיק ברכה

חיבור הפכים באמצעות ביטולם למה שמעל שניהם. תלמידי חכמים מביאים את השלום, והוא הכלי לברכה שממעל להשתלשלות.

אני ואין אני – אין

"ואני אברכם": במילה "אני" נמצאות האותיות של "אין", שכן הברכה האחרונה באה ממדרגת אין, שממנה נמצאת החכמה.

שתי השאלות

1 כה תברכו¹ את בני ישראל אמור להם יברכך ה' כו' יאר ה' כו' ישא ה' כו'.

"כך תברכו את בני ישראל, אמרו להם: 'יברכך הוי"ו וכו'; 'יאר [את פניו] הוי"ו וכו'; 'ישא הוי"ו וכו'."

המאמר פותח בברכת כהנים, שבה הכהנים מברכים את ישראל בשלושה פסוקים: "יברכך הוי"ו", "יאר הוי"ו את פניו" ו"ישא הוי"ו את פניו". השאלה כיצד שלוש הברכות הללו באות זו אחר זו היא אחת השאלות שהמאמר מבקש להשיב עליהן.

הנה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] (פ"ג [פרק ג'] דברכות ד"כ ע"ב) אמרו מה"ש [מלאכי השרת] לפני הקב"ה כתיב בתורה אשר לא ישא פנים² כו' ואתה נושא פנים לישראל דכתיב ישא ה' פניו אליך.³

והנה אמרו רבותינו ז"ל (ברכות, פרק ג', דף כ ע"ב): המלאכים אמרו לפני הקדוש ברוך הוא: "כתוב בתורה: 'אשר לא ישא פנים' וכו', ואילו אתה נושא פנים לישראל, כפי שכתוב: 'ישא הוי"ו פניו אליך'."

התלמוד מביא את טענת המלאכים: התורה מתארת את ה' כמי ש"אינו נושא פנים", כלומר אינו נוהג כמשוא פנים, ואילו בברכת כהנים נאמר שהוא נושא את פניו לישראל. "לשאת פנים" למישהו הוא ביטוי שמשמעותו להעדיף אותו.

אמר להם וכי לא אשא פנים לישראל שכתבתי להם בתורה⁴ ואכלת ושבעת⁵ וברכת⁶ את ה' אלקיך והם מדקדקים על עצמם עד כזית⁷ כו'.

אמר להם: "וכי לא אשא פנים לישראל? הרי כתבתי להם בתורה: 'ואכלת ושבעת וברכת את הוי"ו אלקיך', והם מדקדקים עם עצמם עד כזית" וכו'.

ה' משיב שישאל ראויים להעדפתו, משום שהם מקפידים מעבר למה שההלכה מחייבת. התורה מחייבת ברכת המזון רק לאחר שאדם אכל ושבע, אך הם מברכים גם לאחר שאכלו כזית בלבד. (התלמוד מוסיף: או כביצה.)

(וכ"ה ברבות נשא פ"א [פרק י"א]). וצריך להבין ענין זה שבשכיל הדקדוק שמדקדקים עד כזית יש נשיאת פנים למעלה.

(וכך הוא גם במדרש רבה, נשא, פרק י"א.) ויש להבין ענין זה: כיצד ההקפדה שלהם, עד כזית, מביאה לכך שלמעלה תהיה נשיאת פנים.

אדמו"ר הזקן מציין שבמדרש על פרשת נשא מופיעה אותה דרשה. לאחר מכן הוא שואל מדוע דווקא ההקפדה הזאת — לברך את ה' לאחר אכילת כמות קטנה — היא שמביאה ל"נשיאת פנים" למעלה.

וגם להבין המשך הברכות הללו דלכאורה אין להם סדר. אך הנה צריך להקדים ביאור ענין בהמ"ז [ברכת המזון] ולמה צריכין שביעה מן התורה.⁸

וכן צריך להבין את סדר הברכות הללו, שלכאורה אין להן סדר. אך תחילה יש להקדים ולבאר את עניינה של ברכת המזון, ומדוע על פי התורה נדרשת שביעה כדי להתחייב בה.

שאלה נוספת היא הסדר של שלוש הברכות, שלכאורה אין ביניהן רצף. כדי להשיב על שתי השאלות, הוא פותח בהסבר מה פועלת ברכת המזון ומדוע התורה תולה את החיוב בה באכילה עד כדי שביעה.

קטע 2 • 211-3

אל"ף-ת"ו: העלאת האותיות שבמזון

2 והענין הוא כי הנה כתיב⁹ וברכת את¹⁰ ה' א"ת דייקא והן האותיות שמא' ועד תי"ו. דהנה כל הדברים נבראו באותיות.

הביאור הוא כך: נאמר "וברכת את ה'" — "את" דווקא, כלומר האותיות מאל"ף ועד תי"ו. שהרי כל הדברים נבראו באותיות.

אדמו"ר הזקן פותח בפסוק מברכת המזון: "וברכת את ה'". המילה הקטנה "את" נכתבת באל"ף ובתי"ו, האות הראשונה והאחרונה באל"ף בית, ולכן היא רומזת לכל האותיות מאל"ף ועד תי"ו — האותיות שבאמצעותן נברא הכול.

שבעשרה מאמרות נברא העולם^{11,12} והאותיות שבע"מ [שבעשרה מאמרות] הן הן חיות כל הדברים וקיומם והתהוותם מאין ליש ע"י צירופי אותיות וחלופים ותמורות¹³ כו' וגם נפש האדם¹⁴ היא מלאה אותיות שהרי העולם נברא בעשרה מאמרות, והאותיות שבעשרה מאמרות הן עצמן החיות של כל הדברים, קיומם והתהוותם מאין ליש, באמצעות צירופי אותיות, חלופים ותמורות וכו'. וגם נפש האדם מלאה אותיות,

המשנה מלמדת שהעולם נברא בעשרה מאמרות. האותיות שבמאמרות הללו, באמצעות צירופיהן, חלופיהן ותמורותיהן, הן החיות של כל נברא: הן מקיימות אותו ומתהוות בו מציאות יש מאין. גם נפש האדם עשויה אותיות.

כי אתה נפחת ב¹⁵ וכתוב ויפח באפיו נשמת חיים¹⁶ והיינו ברוח פיו ית' כי וברוח פיו כל צבאם¹⁷ ורוח פיו ית' הוא המהווה את הכל ע"י בחי' אותיות. והן האותיות שבע"מ [שבעשרה מאמרות].¹⁸

שכן "אתה נפחת ב", ונאמר "ויפח באפיו נשמת חיים"; כלומר, ברוח פיו יתברך. שהרי "וברוח פיו כל צבאם", ורוח פיו יתברך היא המהווה את הכול באמצעות בחינת האותיות. ואלה הן האותיות שבעשרה מאמרות.

הנשמה עשויה אותיות מפני שמקורה בנשימת ה': ברכת הבוקר אומרת על הנשמה "אתה נפחת ב", והתורה אומרת שה' "ויפח באפיו נשמת חיים". אותה נשימה היא "רוח פיו" — הדיבור היוצר, המהווה את הכול באמצעות האותיות שבעשרה מאמרות.

3 והנה כתיב ויקרא האדם שמות¹⁹ לכל הבהמה ולעוף השמים כו' שהוא קרא והמשיך שמותיהן²⁰ שהם צירופי אותיות שבע"מ שבהם נבראו מההעלם אל הגילוי להיות בהם גילוי החיות מרוח פיו ית' כדי להעלותן ולקשרן במקורן.²¹

והנה כתוב: "ויקרא האדם שמות לכל הבהמה ולעוף השמים" וגו'. כלומר, הוא קרא להם והמשיך את שמותיהם — צירופי האותיות שבעשרת המאמרות שבהם נבראו — מן ההעלם אל הגילוי, כדי שתתגלה בהם החיות מרוח פיו ית', וכך יוכלו לעלות ולהיקשר למקורם.

כשאדם קרא שמות לבעלי החיים ולעופות, הוא לא רק העניק להם תויות. כל שם הוא צירוף של אותיות מעשרת המאמרות שבהם נברא אותו יצור; בקריאתו את שמו הוא המשיך אותו מן ההעלם אל הגילוי, כדי שהחיות האלויות שבו תתגלה ושהיצור יוכל לעלות ולהיקשר למקורו.

כי עלייתן והתקשרותן במקורן הוא ע"י האדם שהוא הראש לכל בחי' הדצי"ח [הדומם צומח חי],²² והוא הממשיך גילוי חיותן ממקור החיות מרוח פיו ית' (ועיין מענין ויקרא האדם שמות ברכות בראשית פייז²³ ורי"פ חקת)

שהרי עלייתם והתקשרותם למקורם נעשות באמצעות האדם, שהוא הראש לכל בחינות הדומם, הצומח והחי; הוא ממשיך את גילוי חיותם ממקור החיים, מרוח פיו ית'. (ועיין בעניין "ויקרא האדם שמות" בבראשית רבה, פרק יז, ובראש פרשת חוקת.)

רק האדם יכול לעשות זאת, משום שהוא הראש לכל מדרגות הבריאה: הדומם, הצומח והחי. ההפניה שבסוגריים היא למדרש על קריאת השמות בידי אדם: המלאכים לא ידעו מה שמו של כל יצור, ואילו אדם קרא שם לכל אחד מהם.

ולכן על כל מוצא פי²⁴ הי' יחיה האדם שמוצא פי הי' שבמאכל הן האותיות שבו שיצאו מפי הי' הוא רוח פיו ית'

ולכן נאמר: "על כל מוצא פי הוי' יחיה האדם", שכן "מוצא פי הוי'" שבמאכל הוא האותיות שבו, שיצאו מפי הוי' — כלומר, רוח פיו ית'.

לכן נאמר: "על כל מוצא פי הוי' יחיה האדם". "מוצא פי הוי'" שבמאכל הוא האותיות המקיימות אותו, שיצאו מרוח פיו של הי'; הן המחיות את האדם.

(עבמ"ש [עיין במה שכתוב] בביאור ע"פ ונתתי לך מהלכים²⁵ מענין שיש ב' בחינות בהאותיות היינו א' האותיות שיצאו מפי ה' והב' אותן שבמקורן, כמו עד"מ כח הדבור שבאדם כו' ושכמ"כ [ושכמו כן] יש ב' בחינות אלו באותיות המחשבה כו' ע"ש.

(עיינו במה שכתוב בביאור על "ונתתי לך מהלכים", בעניין שתי בחינות שבאותיות: האחת, האותיות שיצאו מפי הוי", והשנייה, האותיות כפי שהן במקורן. הדבר דומה, למשל, לכוח הדיבור שבאדם וכו'; וכך יש שתי בחינות אלה גם באותיות המחשבה וכו'. עיינו שם.)

בסוגריים מפנה אדמו"ר הזקן לביאורו על הפסוק "ונתתי לך מהלכים", המבחין בין שתי מדרגות באותיות: האותיות כפי שיצאו מן הפה, והאותיות כפי שהן במקורן. הדיבור האנושי משמש לכך משל, ושתי המדרגות האלה קיימות גם באותיות המחשבה.

וא"כ מש"כ [מה שכתוב] שבו ועל ידו יבואו לשרשן ומקורן בחינת פי ה' בעצמו היינו שיבואו לשרש ומקור האותיות כמו שהן במקורן ועיין בסש"ב [בספר של בינונים] פ"כ²⁶ ופכ"א) להחיות את האדם בכדי שבו

ואם כן, מה שכתוב שבו ועל ידו יבואו לשורשם ולמקורם, לבחינת פי הוי" עצמו, פירושו שיבואו לשורש ומקור האותיות כפי שהן במקורן. (ועיינו בספר של בינונים, פרקים כ-כא.) להחיות את האדם, כדי שבו

מכאן מתברר האמור בגוף המאמר: כשהאותיות באות "לשורשם ולמקורם, בחינת פי הוי" עצמו", הן עולות אל האותיות כפי שהן במקורן, ולא רק כפי שיצאו מן הפה. הוא מפנה גם לתניא, פרקים כ-כא, שבהם מוסבר הניגוד בין דיבור האדם, שכבר לאחר אמירתו מורגש כנפרד מן המדבר, לבין דיבורו של ה', שאינו נפרד ממנו לעולם. לאחר מכן חוזר המשפט העיקרי: האותיות שבמאכל יצאו כדי להחיות את האדם.

ועל ידו יבואו לשרשן ומקורן בחי' פי ה' בעצמו שעליו אמרו והלא במאמר²⁷ אחד יכול להבראות²⁸ הוא המאמר הכולל כל הע"מ [העשרה מאמרות] וממנו נמשכו ונתחלקו ע"מ [עשרה מאמרות] פרטים וע"י האדם באים למאמר הכולל.

ועל ידו יבואו לשורשם ולמקורם, לבחינת פי הוי" עצמו, שעליו אמרו: "והלא במאמר אחד יכול להבראות". זהו המאמר הכולל את כל עשרת המאמרות; ממנו נמשכו ונחלקו עשרת המאמרות הפרטיים, ובאמצעות האדם הם באים אל המאמר הכולל.

באמצעות האדם מגיעות האותיות אל "פי הוי" עצמו" — המאמר האחד שאליו מתייחסת המשנה בשאלה אם לא היה העולם יכול להיבראות במאמר אחד. אותו מאמר כולל את כל עשרת המאמרות, שנסתעפו ממנו למאמרות פרטיים; באמצעות האדם הן חוזרות אליו.

כי הוא הממשיך להם הגילוי משם. וזהו וברכת א"ת דהיינו להמשיך הגילוי משרש בחי' אותיות מרוח פיו ית' כדי שעייז יתעלו ויתקשרו במקורן (וע' בזהר ויגש דר"ז ע"ב ודף ר"ח ע"א ובפ' תרומה):

כי הוא שממשיך להם את הגילוי משם. וזהו "וברכת את": כלומר, להמשיך את הגילוי משורש בחינת האותיות, מרוח פיו ית', כדי שעל ידי כך יעלו וייקשרו למקורם. (ועיינו בזהר, ויגש, דף ר"ז ע"ב ודף ר"ח ע"א, ובפרשת תרומה.)

האדם יכול להעלות את הנבראים משום שהוא ממשיך אליהם את הגילוי מן המקור העליון. זהו הפירוש הפנימי של "וברכת את": בברכה שלאחר האכילה ממשיכים גילוי משורש כל האותיות, כדי שהאותיות שבמאכל יעלו וייקשרו למקורן.

קטע 3 • 41-10

לחם ומלחמה: תפילה לפני האכילה

4 ב אך הנה כח זה להמשכה זו התלויה באדם היינו ע"י מלחמת האדם בנפשו הבהמית.

2. אולם הכוח להמשכה זו, התלויה באדם, בא לו באמצעות מלחמתו של האדם בנפש הבהמית שלו.

החלק השני שואל כיצד האדם מקבל את הכוח להמשכה זו. הכוח הזה בא רק באמצעות מאבקו בנפש הבהמית שלו.

כי הנה לחם הוא מלשון אז לחם שערים²⁹ (שופטים ה' ח') שפירושו הוא לשון מלחמה וכמ"ש

כי "לחם" קשור ללשון "אז לחם שערים" (שופטים ה' ח'), שפירושה מלחמה; וכמו שכתוב

המילה "לחם" קשורה לשורש של "לחם" במשמעות מלחמה, כמו בשירת דבורה: "אז [הייתה] מלחמה בשערים". לכן אכילת לחם היא בעצמה מעין מאבק.

(בזהר בלק דקפ"ח ב') נהמא על פום חרבא³⁰ ייכול והיינו ע"י התפלה³¹ כי שעת צלותא שעת קרבא.³²

(בזהר, בלק, דף קפ"ח ב'): "את הלחם יאכל על פי החרב". והדבר נעשה באמצעות התפילה, שהרי "שעת התפילה היא שעת מלחמה".

הזהר אומר שמי שרוצה לחם צריך לאכול אותו "על פי החרב". אדמו"ר הזקן מזהה את החרב עם התפילה, שהרי "שעת התפילה היא שעת מלחמה": במאבק עם הנפש הבהמית נלחמים בשעת התפילה.

וכמ"ש רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם ולכן כתיב תחלה לאהבה את ה' אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם כו' ואח"כ ואספת דגנך^{33, 34, 35} כו' כי מתחלה צ"ל לאהבה.^{36, 37}

וכמו שכתוב: "רוממות א"ל בגרונם וחרב פיפיות בידם". לכן נאמר תחילה "לאהבה את הו"י אלקיכם ולעבדו בכל לבבכם" וגו', ואחר כך "ואספת דגנך" וגו'; כי תחילה צריכה להיות אהבה.

התפילה היא החרב, כפי שנאמר בפסוק: "רוממות א"ל בגרונם וחרב פיפיות בידם". לכן בקריאת שמע נאמר תחילה "לאהבה את הו"י אלקיכם ולעבדו", ורק אחר כך "ואספת דגנך": אהבת ה' שבתפילה צריכה לבוא לפני האכילה.

5 ופי' אהבה מלשון אבה³⁸ דהיינו רצון. והכוונה שיהיה רצון האדם וחפצו ובקשתו בכל לב ונפש להיות גילוי אלקותו ויחודו ית' בעולם ונפש

ופירוש אהבה הוא מלשון אבה, כלומר לרצות. הכוונה היא שרצונו, חשקו ובקשתו של האדם, בכל [לב] ונפשו, יהיו שיתגלו אלקותו ואחדותו ית' בעולם ובנפש,

אהבה קשורה לאבה, לרצות: אהבה היא רצון. לאהוב את ה' פירושו לרצות, בכל הלב והנפש, שאלקותו ואחדותו יתגלו בעולם ובנפש האדם.

וכמו שהיה קודם בריאת העולם שהיה הוא לבדו הוא במקום העוה"ז השפל בבחי' גילוי כי לא היה עדיין עולם המעלים ומסתיר כו' וכמו שיהיה באלף הז'³⁹ כו'.

כפי שהיה לפני בריאת העולם, כשהוא לבדו היה במקום העולם הזה השפל, בגילוי, שכן עדיין לא היה עולם שמעלים ומסתיר וכו'; וכפי שיהיה באלף השביעי וכו'.

זהו הרצון שהעולם יהיה כפי שהיה לפני הבריאה: ה' לבדו היה נוכח ומתגלה במקום שבו עומד כעת העולם השפל הזה, שכן עדיין לא היה עולם שיסתיר אותו; וכפי שיהיה באלף השביעי. בהערות קה"ת מפנים לתלמוד במסכת ראש השנה, העוסק בכך שהעולם יתקיים ששת אלפים שנה, ואחריהם יבוא אלף של שממה.

6 וככה הוא ממש גם עתה קמיה דכולא כלא חשיבי קמיה כי אני ה' לא שניתי⁴⁰ כתיב.

וכך הוא ממש גם עתה: לפניו הכול נחשב כאין, שהרי כתוב "אני הוי' לא שניתי".

גם עתה, מצדו של ה', לא חל שום שינוי: כל המציאות נחשבת כאין לפניו, כפי שנאמר "אני הוי' לא שניתי".

רק שלפנינו העולם מסתיר ומעלים כו'. וזהו ואהבת את⁴¹ ה' אלקיך שתאבה ותחפוץ שהוי' שהוא היה הוה ויהיה בחי' לא שניתי ואין עוד ממש

אלא שלפנינו העולם מסתיר ומעלים וכו'. וזהו "ואהבת את ה' אלקיך": שתרצה ותשתוקק שהוי', שהוא היה הוה ויהיה, בחינת "לא שניתי", ואין עוד ממש

רק מצדנו העולם מסתיר ומעלים את ה'. לכן פירוש "ואהבת את ה' אלקיך" הוא לרצות שהוי' — השם שאותיותיו מבטאות היה, הוה ויהיה — שאינו משתנה ושאינו דבר מלבדו באמת, יהיה "אלקיך" שלך.

מלבדו הוא יהי' [יהיה] אלקיך בבחי' גילוי ממש ובעולם שלא יהא העולם מעלים כו' אלא כמו שלמעלה כולא קמיי [קמיה] כלא כו' ואין עוד מלבדו^{42,43} כו'.

מלבדו, יהיה "אלקיך" שלך בגילוי ממש, בנפש ובעולם, כך שהעולם לא יסתיר וכו', אלא כמו שלמעלה הכול נחשב כאין לפניו וכו', ו"אין עוד מלבדו" וכו',

"אלקיך" פירושו שהי' יהיה גלוי בפועל בנפש האדם ובעולם, כך שהעולם שוב לא יסתיר אותו. כשם שלמעלה הכול נחשב כאין לפניו ואין עוד מלבדו, כך הדבר צריך להיות גלוי גם למטה.

כך יהיה למטה בגילוי בלי שום הסתר פנים והעלם מכחות הנפש הבהמית המסתירים ומעלימים גילוי זה ונמשכים אחר גשמיות עוה"ז וחומריותו שנראה לעיני בשר ליש ודבר בפ"ע [בפני עצמו] רק ולעבדו בכל לבבכם^{44, 45} בכי לבבות⁴⁶ כו'.

כך יהיה גם למטה בגילוי, בלי שום הסתר פנים והעלם מצד כוחות הנפש הבהמית, המסתירים ומעלימים גילוי זה ונמשכים אחר גשמיות העולם הזה וחומריותו, הנראית לעיני בשר כמציאות וכדבר בפני עצמו; אלא "ולעבדו בכל לבבכם" — בשני לבבות וכו'.

הגילוי הזה יהיה בלי ההסתר שיוצרת הנפש הבהמית, שכוחותיה נמשכים אחר גשמיות העולם, שעיני בשר רואות אותה כמציאות עצמאית. במקום זאת, עובדים את ה' "בכל לבבכם"; הכתיב "לבבכם" כולל כי כפולה, ומשמעותו עבודה בשני לבבות. בהערות מובאת המשנה בברכות, המסבירה שהכוונה היא לעבוד את ה' בשני היצרים.

7 ולכן התפלה היא סולם מוצב ארצה⁴⁷ וראשו מגיע השמימה שצריך להתחיל ממטה מטה תחלה ברכת השחר פוקח עורים זוקף כפופים^{48, 49} כו'

לכן התפילה היא "סולם המוצב ארצה וראשו מגיע השמימה": על האדם להתחיל מן המדרגה הנמוכה ביותר, תחילה בברכות השחר, "פוקח עיוורים", "זוקף כפופים" וכו';

התפילה היא סולמו של יעקב, "המוצב ארצה וראשו מגיע השמימה": היא מתחילה במדרגה הנמוכה ביותר ומטפסת כלפי מעלה. לכן ברכות השחר פותחות בעניינים גופניים פשוטים, כגון "פוקח עיוורים" ו"זוקף כפופים"; בהערות קה"ת מוסיפים שגם הזוהר מפרש את הסולם כתפילה.

שכל התפלה היא בחי' ברכות ברוך אתה כו' שהן המשכות גילוי אלקות בעולם ונפש להיות בבחינת אתה כאילו הוא לנוכח כו'.

שהרי כל התפילה היא בבחינת ברכות, "ברוך אתה" וכו', הממשיכות גילוי אלקות בעולם ובנפש, כך שהדבר יהיה בבחינת "אתה", כאילו הוא נוכח באופן ישיר וכו'.

כל חלק בתפילה נאמר בצורת ברכה, "ברוך אתה", וכל ברכה ממשיכה את גילוי האלקות אל העולם ואל הנפש. לכן פונים אל ה' בגוף שני, "אתה", כאילו הוא נוכח באופן ישיר.

8 וצי"ל כסדר ממטה למעלה תחלה ממדרגות התחתונות עד שיבא לקיום ואהבת למסור נפשו באחד ממש ולהיות ואהבת בכל לבבך⁵⁰ כו' ועמ"ש מזה בד"ה יונתי בחגוי הסלע.

והדבר צריך להיעשות כסדר, מלמטה למעלה: תחילה מן המדרגות התחתונות, עד שמגיעים לקיום "ואהבת" — למסור את הנפש ממש ב"אחד", ולהגיע ל"ואהבת בכל לבבך" וכו'. ועיין כמה שנכתב על כך במאמר המתחיל "יונתי בחגוי הסלע".

העלייה בתפילה צריכה להתקדם שלב אחר שלב, מן המדרגות הנמוכות כלפי מעלה, עד שמגיעים ל"ואהבת" שבקריאת שמע: למסור את הנפש במילה "אחד", ולאחוב את ה' בכל הלב. אדמו"ר הזקן מפנה למאמר "יונתי בחגוי הסלע", שבו נידון העניין בהרחבה.

כי הנה מצד שרש נפשו האלקית במקור חוצבה הרי היא בטבעה עולה ונכללת במאצילה ב"ה והנשמה א"צ [אין צריך / אינו צריך] תיקון לעצמה

שהרי מצד שורש נפשו האלקית, במקור שממנו נחצבה, היא עולה ונכללת בטבעה במאציל שלה, ברוך הוא; והנשמה אינה זקוקה לתיקון לעצמה,

העלייה מלמטה אינה נחוצה לנפש האלקית עצמה. בשורשה, במקום שממנו נחצבה ממקורה האלקי, היא עולה בטבעה ונכללת במי שהאציל אותה, ואינה זקוקה לתיקון לעצמה.

רק שמצד כחות הנה"ב [הנפש הבהמית] המלוכשים בעוה"ז שכל חיותם הוא מצד כחות החיונית של המאכלים שבנוגה שבהם מחיה האדם חיי גופו ונפשו הבהמית הרי הוא מקושר למטה אלא שמצד כוחות הנפש הבהמית המלוכשים בעולם הזה, שכל חיותם באה מכוחות החיים שבמאכלים שבנוגה, שבאמצעותם האדם מקיים את חיי גופו ונפשו הבהמית, הוא קשור למטה.

הצורך נובע מהנפש הבהמית, שכוחותיה מלוכשים בעולם הזה ושואבים את כל חיותם מן המזון. המזון שייך לנוגה, התחום שבו מעורבים טוב ורע ואשר ניתן להעלות אותו לקדושה. מכיוון שגופו ונפשו הבהמית של האדם חיים ממנו, גם הוא קשור למטה.

וצריך להעלות ולקשר נפשו בה' עד דאתכפא סט"א [סטרא אחרא] ואתהפכא כו' ולעבדו בכל לבבכם⁵¹ כבי לבבות כו'.

לכן עליו להעלות ולקשר את נפשו בה', עד שהסטרא אחרא נכפית ונהפכת וכו', ו"לעבדו בכל לבבכם" — בשני לבבות וכו'.

לכן על האדם להעלות ולקשר את נפשו לה', עד שהסטרא אחרא נכפית תחילה ואחר כך נהפכת — כלשון המאמר המלא, החושך נהפך לאור. אז הוא עובד את ה' "בכל לבבכם", כלומר בשני הלבבות: האלקי והבהמי.

לכך צריך להתחיל ממטה למעלה בתפלה והיא סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה⁵² עד שמגיע לאחד.

לכן צריך להתחיל בתפילה מלמטה למעלה, והיא "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה", עד שמגיעים ל"אחד". לכן התפילה מתחילה מלמטה ועולה כסולם "מוצב ארצה" שראשו מגיע לשמים. היא מתרוממת עד שהיא מגיעה ל"אחד", המילה "אחד" שבקריאת שמע.

9 ועייז מלאכי אלקים עולים⁵³ ויורדים בו באדם. כי האדם הוא שרש הכל וכמ"ש פני אריה אל הימין⁵⁴ ופני שור מהשמאל כו' ודמות פניהם פני אדם כו'

ובאמצעות זאת, "מלאכי אלקים עולים ויורדים בו" — באדם. שהרי האדם הוא שורש הכול, ככתוב: "פני אריה אל הימין ופני שור מהשמאל" וכו', וכן "ודמות פניהם פני אדם" וכו',

באמצעות עלייה זו, "מלאכי אלקים עולים ויורדים בו": המילה "בו" שבפסוק, המתייחסת לסולם, נקראת כאן כמתייחסת לאדם. האדם הוא שורש הכול, כפי שעולה מחזון המרכבה של יחזקאל: לכל אחת מהחיות יש פני אריה מימין ופני שור משמאל, ובכל זאת "דמות פניהם" היא פני אדם.

ש כללותן הוא בחי' אדם שהוא הכולל כל הדי' חיות וכולם מתעלים בהתעלות נפש האדם בדבקותה באלקים חיים לאהבה את⁵⁵ ה' כו'

שכללותם היא בחינת "אדם", הכוללת את ארבע החיות; וכולן מתעלות בעליית נפש האדם, כשהיא דבקה באלקים חיים, "לאהבה את הוי"ו וכו'.

"אדם" הוא כללותן של ארבע החיות, והוא כולל את כולן. לכן, כאשר נפש האדם מתעלה בדבקותה באלקים חיים, ב"לאהבה את הוי"ו, גם הן מתעלות עמה.

ואח"כ כתיב ואספת דגנך⁵⁶ ללקט החיות שבדצי"ח [שבדומם צומח חי] שיתקבצו ויתאספו ממה שהיו פזורים ונדחים תחת ממשלת נוגה ויוכללו בבחי' אדם משא"כ קודם התפלה אסור לאכול^{57, 58} כי גם האדם עדיין אז מקושר למטה ואיך יוכל לקשט אחרים

ואחר כך נאמר "ואספת דגנך": לאסוף את החיות שבדומם, בצומח ובחי, כדי שיתקבצו ויתאספו ממקום שבו היו מפוזרות ונדחות תחת ממשלת נוגה, ויכללו בבחינת "אדם". אבל קודם התפלה אסור לאכול, שהרי אז האדם עצמו עדיין קשור למטה, וכיצד יוכל לתקן אחרים?

רק לאחר אהבת ה' נאמר בקריאת שמע "ואספת דגנך"; כאן הדבר מתפרש כאיסוף ניצוצות החיות הפזורים במינרלים, בצמחים ובבעלי חיים, והעלאתם מתחת לממשלת נוגה אל בחינת אדם. לכן אסור לאכול לפני התפלה, כפי שפוסקים התלמוד והשולחן ערוך: כל עוד האדם לא התפלל, הוא עצמו עדיין קשור למטה ואינו יכול להעלות דבר אחר.

ולכן צריך מתחלה לקשט א"ע [את עצמו] ולהיות בבחינת אדם בגימ' [בגימטריא] מ"ה [שם מ"ה]⁵⁹ בחי' ביטול ואז עייז אח"כ יוכל לתקן הדצי"ח [הדומם צומח חי] כו'.

לכן עליו לתקן תחילה את עצמו ולהיות בבחינת אדם, שערכה בגימטריה מ"ה — בחינת ביטול; ואז, באמצעות זאת, יוכל לאחר מכן לתקן את הדומם, הצומח והחי וכו'.

לכן עליו תחילה "לתקן את עצמו" ולהגיע למצב של אדם, שערך אותיותיו בגימטריה 45, כערכה של המילה "מה" — מילה המבטאת ביטול. רק מתוך ביטול זה יוכל לתקן את הברואים התחתונים. הערות קה"ת מפנות לתחילת ההקדמה לתיקוני זוהר כמקור לגימטריה זו.

ועייל [ועוד יש לומר] כי נשיי [נשמות ישראל] עלו במחשבה^{60, 61} היינו שנמשכו מאותיות המחשבה ועלייתן הוא הגבה למעלה יותר כנז' [כנזכר] ע"פ ושמתי כדכד.

ועוד יש לומר: נשמות ישראל "עלו במחשבה", כלומר, נמשכו מאותיות המחשבה; ועלייתן היא למעלה עוד יותר, כפי שנזכר בביאור על הפסוק "ושמתי כדכד".

טעם נוסף: נשמות ישראל "עלו במחשבה" לפני הבריא, כפי שאומר המדרש, ולכן הן נמשכות מאותיות המחשבה, ועלייתן היא למעלה עוד יותר. הכוונה לביאור על הפסוק "ושמתי כדכד".

10 והנה הדציח [הדומם צומח חי] נלקחו מאותיות הדבור כנזכר לעיל מוצא פי⁶² ה'. ולכן כדי להעלות אותיות הדבור שירדו למטה בדציח [בדומם צומח חי] להעלותן לשרשן

והנה הדומם, הצומח והחי נלקחו מאותיות הדיבור, כפי שהוזכר לעיל: "מוצא פי ה'". לכן, כדי להעלות את אותיות הדיבור שירדו למטה אל הדומם, הצומח והחי, ולהשיבן לשרשן,

הנבראים התחתונים — הדומם, הצומח והחי — נוצרו מאותיות הדיבור, "מוצא פי ה'" שנדון לעיל. השאלה היא כיצד אפשר להעלות לשרשן את האותיות שירדו אליהם.

שהוא ע"י האדם שנלקח מאותיות המחשבה שלמעלה מאותיות הדבור וע"כ העלאה זו תלויה ע"י שמתחלה יתקן עצמו

הדבר נעשה באמצעות האדם, שנלקח מאותיות המחשבה, שהן למעלה מאותיות הדיבור. לכן העלאה זו תלויה בכך שתחילה יתקן את עצמו,

העלאה זו נעשית באמצעות האדם, שנשמתו נלקחה מאותיות המחשבה, שהן למעלה מאותיות הדיבור. לכן העלאה העולם תלויה בכך שתחילה יתקן האדם את עצמו.

כמאמר קשוט עצמך⁶³ ואחר כך דוקא קשוט אחרים והוא שמתחלה תתעלה נפשו ששרשה מאותיות המחשבה תתעלה במקור כח המחשבה ועוד הגבה למעלה כו'

כמאמר: "תקן את עצמך, ואחר כך דוקא תקן אחרים". כלומר, תחילה צריכה נשמתו, ששרשה מאותיות המחשבה, להתעלות אל מקור כוח המחשבה ואף למעלה מזה, וכן הלאה;

כמאמר חז"ל: "תקן את עצמך, ואחר כך תקן אחרים". תחילה צריכה נשמתו של האדם, ששרשה באותיות המחשבה, להתעלות אל מקור כוח המחשבה ואף למעלה מזה.

אזי אח"כ תוכל להעלות אותיות הדבור כו'. (ועמ"ש בד"ה לא הביט און ביעקב⁶⁴ ובפ' ויחי בד"ה אסרי לגפן):⁶⁵

ואז תוכל לאחר מכן להעלות את אותיות הדיבור וכו'. (ועיין במה שכתוב בדיבור המתחיל "לא הביט און ביעקב", ובפרשת ויחי בדיבור המתחיל "אסרי לגפן").

רק אז תוכל הנשמה להעלות את אותיות הדיבור שבעולם. אדמו"ר הזקן מפנה למאמריו "לא הביט און ביעקב", ובפרשת ויחי — "אסרי לגפן".

קטע 4 • 111-12

"יברכך הוי": הזרע

11 ג והנה עליית האדם הוא ע"י התפלה בבחי' הנ"ל כי במקום שמגמת האדם וחפצו ותשוקתו שם נכלל ונדבק עצמותו ומהותו בכללו כנודע. וזהו ענין הברכות יברכך⁶⁶ ה'.

3. עלייתו של האדם נעשית באמצעות התפילה, בבחינה שהזכרה לעיל; שכן במקום שבו מצויים מטרות, רצונו וכיסופיו של האדם, שם נכללת ונדבכת כל מהותו ועצמותו, כידוע. זהו ענין הברכות: "יברכך ה'".

החלק השלישי חוזר לברכת הכוהנים. האדם עולה באמצעות התפילה, משום שבמקום שאליו מכוונים מטרות, רצונו וכיסופיו, שם נספגת כל מהותו; והעלייה הזו מלמטה היא הברכה הראשונה: "יברכך ה'".

היינו להיות ריבוי העלאות ניצוצות הן כחות נפשיות האלקית והבהמיות שבאדם ושבמלאכים ומשקים ושאר צרכיו המתחדשות לבקרים⁶⁷ ועולות למעלה בכל יום באתעדל"ת [באתערותא דלתתא] ע"י התפלה בריבוי וגודל עוצם התקשרות האהבה עזה שבק"ש [שבקריאת שמע] ותפלה.

הכוונה היא שיהיו עליות רבות של ניצוצות: כוחות הנפש האלקית והנפש הבהמית שבאדם, וכן [הניצוצות] שבמאכלים, במשקים ובשאר צרכיו, המתחדשים מדי בוקר ועולים למעלה בכל יום, באמצעות אתערותא דלתתא שבתפילה, מתוך ריבוי ועוצמה גדולה של קשר האהבה העזה שבקריאת שמע ובתפילה.

הברכה היא ריבוי הניצוצות שעולים מדי יום באמצעות התפילה: כוחות הנפש האלקית והנפש הבהמית שבאדם, והניצוצות שבמאכלו, במשקהו ובשאר צרכיו, המתחדשים "בכל בוקר" (ההערות מפנות לאיכה ג, כג). הם עולים כאתערותא דלתתא, באמצעות האהבה העזה שבקריאת שמע ובתפילה. בנוסף הנדפס כתוב כאן "מלאכים", אך מסתבר שמדובר בהיפוך אותיות של "מאכלים", כפי שמתחייב מן הצירוף עם "משקים".

כי הנה ענין ברכה נאמר עד"מ על הזרע הצומח מן השדה שנזרע הגרעין בארץ עד שנטמן ונתכסה בעפר.

המונח "ברכה" נאמר, בדרך משל, על הזרע הצומח מן השדה: הגרעין נזרע בארץ, עד שהוא נטמן ומתכסה בעפר.

הברכה מתוארת, בדרך משל, באמצעות זרע הצומח מן השדה. תחילה הגרעין נזרע, ונשאר טמון ומכוסה בעפר.

12 ועיי הברכה והצלחה כשהצליח ועשה פרי עולה וצומח מן הארץ בתוספת מרובה על העיקר⁶⁸ וכך הנה כתיב וזרעתי את⁶⁹ בית ישראל⁷⁰. וזרעתי לי בארץ⁷¹ כוי.

ובאמצעות הברכה וההצלחה, כשהזרע מצליח ומניב פרי, הוא עולה וצומח מן הארץ בתוספת גדולה על העיקר. וכך כתוב: "ואזרע את בית ישראל", וכן: "וזרעתי לי בארץ" וכו'.

הזרע מתברך כשהוא מצליח, נובט ומניב הרבה יותר ממה שנוזע; בהערות מצוין שהביטוי "בתוספת מרובה על העיקר" מופיע במדרש, בסוף בראשית רבה, פרק א. ישראל נמשלו לזרע כזה: "ואזרע את בית ישראל" ו"וזרעתי לי בארץ".

שישראל הם בבחי' זריעה דהיינו זריעת בחינת אלקות כמ"ש ברוך ה' אלקי ישראל⁷² כוי כמ"ש במ"א ונמשכו למטה בעולם הגשמי ומכוסים ומלובשים בנפש הבהמית וכחות המתאווים לדברים גשמיים שכן ישראל הם בבחינת זריעה, כלומר, זריעה של בחינת האלוקות, כמו שכתוב: "ברוך הוי' אלקי ישראל" וכו', כפי שמבואר במקום אחר; והם נמשכו למטה, אל העולם הגשמי, כשהם מכוסים ומלובשים בנפש הבהמית ובכחות המתאווים לדברים גשמיים,

ישראל הם זריעה של אלוקות, ככתוב: "ברוך הוי' אלקי ישראל" — האלוקות נטועה בהם. נשמותיהם נמשכו למטה, אל העולם הגשמי, והן מכוסות, כביכול קבורות, בנפש הבהמית ובתאוותיה לדברים גשמיים.

וכמו הזריעה הטמונה ומכוסה בעפר כדי שיעלה ויצמח בתוספת וריבוי כחות הנפש החיונית שיעלו גם המה ויתכללו באחד בק"ש [בקריאת שמע] וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] לא גלו ישראל בדומה לזרע הטמון ומכוסה בעפר, כדי שיעלה ויצמח בתוספת ובריבוי של כוחות הנפש החיונית, שגם הם יעלו ויכללו ב"אחד" שבקריאת שמע. וכמאמר חז"ל: "לא גלו ישראל

בדומה לזרע הטמון באדמה, הנשמה מוסתרת כדי שתוכל לנבוט ולהצמיח תוספת: גם כוחות הנפש החיונית, הנפש הבהמית, עולים ונכללים ב"אחד" שבקריאת שמע. חז"ל אומרים דבר דומה על הגלות: ישראל גלו רק כדי שיתווספו עליהם גרים.

אלא⁷³ כדי שיתווספו עליהם גרים כוי וכמ"ש במ"א⁷⁴ ולכן עשה אלקים את האדם בארץ לקבל החיות מן הדברים הגשמיים

אלא כדי שיתווספו עליהם גרים" וכו', כפי שמבואר במקום אחר. ולכן עשה ה' את האדם בארץ, כדי שיקבל חיות מדברים גשמיים,

הגלות, כמו הזריעה, נועדה לתוספת שהיא מניבה; בהערות מצוין שהמקום שבו הדבר "מבואר במקום אחר" הוא תורה אור, קיז, ב. מאותה סיבה ה' הציב את האדם בארץ, כדי שיקבל את חיותו מדברים גשמיים.

כדי שיתכללו כל כחות הדצי"ח [הדומם צומח חי] והחיות אשר בהם להחיות נפש כל חי ורוח כל בשר⁷⁵ בחיות הנפש ורוח האדם העולה למעלה בקי"ש [בקריאת שמע] ותפלה. ולכן צריך האדם להתפלל בכל יום.

כדי שכל הכוחות של הדומם, הצומח והחי, וכן החיות שבהם, המחיה את "נפש כל חי ורוח כל בשר", ייכללו בחיי הנפש והרוח של האדם, העולה למעלה בקריאת שמע ובתפילה. ולכן על האדם להתפלל בכל יום.

כך נכללים כוחותיהם וחיותם של כל הנבראים התחתונים, המחיים כל יצור חי, בנפש וברוח של האדם, בעת עלייתן בקריאת שמע ובתפילה. משום כך על האדם להתפלל בכל יום: בכל יום נמשכת חיות חדשה, שאותה אפשר להעלות.

קטע 5 • 131-14

"וישמרך", "יאר פניו", "ויחונך"

13 והנה על ברכה זו שהיא מאתעדלית [מאתערותא דלתתא] נאמר וישמרך שהיא צריכה שימור מן המזיקין הם החיצונים וסט"א [וסטרא אחרא] שלא יהיה להם יניקה מאהבה זו

והנה על ברכה זו, שהיא מאתערותא דלתתא, נאמר "וישמרך", שכן היא זקוקה לשמירה מפני המזיקים — הכוחות החיצוניים והסטרא אחרא — כדי שלא יינקו מאהבה זו;

הברכה הראשונה, "יברכך ה'", היא אתערותא דלתתא: האהבה שמתעוררת בתפילה. "וישמרך" פירושו שהאהבה זקוקה להגנה, כדי שהכוחות החיצוניים והסטרא אחרא לא יינקו ממנה.

דהיינו מאחר שתתעורר אהבה זו בנפש האדם לא יתפעל בעצמו להיות מחזיק טובה לעצמו או להיות התפארות וגדלות ממנה או שאר איזה פניי [פניה] ח"ו [חס ושלום] כי מי יעלה בהר^{76,77} ה' נקי כפים ובר לבב.

כלומר, לאחר שאהבה זו מתעוררת בנפשו של אדם, עליו להיזהר שלא לזקוף אותה לזכות עצמו, להתגאות בה או להתנשא בגללה, ושלא תהיה לו שום פנייה אישית אחרת, חלילה. שהרי "מי יעלה בהר הוי"? — "נקי כפיים ובר לבב".

שמירת האהבה פירושה שלאחר שהתעוררה, האדם לא יזקוף אותה לזכות עצמו, לא יתגאה בה ולא יערב בה שום מניע אישי אחר. רק מי שהוא "נקי כפיים ובר לבב" יכול לעלות בהר ה'; בהערות משווים זאת לאוהרת המשנה באבות שלא לזקוף את לימוד התורה לזכות עצמו.

פִּי בֵּר לִבִּי שֶׁהוּא בְּלִי שׁוּם תַּעֲרֻבּוֹת זֶר חִיּוֹ [חס ושלום]⁷⁸ (בזהר נז' [נזכר] פִּי יִבְרַכְךָ ה' וישמרך ס"פ ויחי דרמ"ח סע"א [סוף עמוד א].⁷⁹ וס"פ נשא דקמ"ז⁸⁰ א'. וברע"מ [וברעיא מהימנא] פִּי פִּנְחָס דרמ"ה א'. ובפ' עקב דרע"א סע"ב [סוף עמוד ב]. וברכות בא פט"ו [פרק ט"ו / פרשה ט"ו]⁸¹ בחקותי פל"ו).⁸²

פירוש "בר לבב" הוא שאין בו שום תערובת זרה, חלילה. (פירוש "יברכך ה' וישמרך" נזכר בזהר, סוף פרשת ויחי, page 248, end of side a; ובסוף פרשת נשא, page 147a; וברעיא מהימנא, פרשת פנחס, page 245a; ובפרשת עקב, page 271, end of side b; ובמדרש רבה, בא, chapter 15, [ו] בחוקותי, chapter 36).

"בר לבב" פירושו שאהבה זו נקיייה מכל תערובת זרה. בסוגריים מונה אדמו"ר הזקן מקומות בזהר ובמדרש שבהם מתבאר "יברכך ה' וישמרך".

והנה ע"י אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] וכמ"ש אם ישים אליו לבו⁸³ כו' ורוח אייתי רוח⁸⁴ ואמשיך רוח להיות יאר ה' פניו אליך מלמעלה למטה⁸⁵ שכמו

והנה, על ידי אתערותא דלתתא באה אתערותא דלעילא, כמו שכתוב "אם ישים אליו לבו" וכו', ו"רוח אייתי רוח ואמשיך רוח"; ואז מתקיים "יאר ה' פניו אליך", מלמעלה למטה. וכשם ש

אתערותא דלתתא מעוררת אתערותא דלעילא: "אם ישים אליו לבו", רוחו של ה' נמשכת אליו, שכן "רוח אייתי רוח". מענה זה הוא הברכה השנייה, "יאר ה' פניו אליך" — הארה הנמשכת מלמעלה למטה.

שהוא חפץ ומשתוקק ומבקש שיהיה גילוי אור א"ס ב"ה ואין עוד מלבדו כו' למטה כמו למעלה כך יומשך מלמעלה המשכת הארת גילוי זה אשר הוא מבקש

האדם חפץ, משתוקק ומבקש שתתגלה אור אין סוף ברוך הוא, ושי"אין עוד מלבדו" וכו' למטה כמו למעלה, כך תימשך מלמעלה הארה של גילוי זה שהוא מבקש.

המענה תואם את הבקשה. האדם משתוקק שאור אין סוף יתגלה למטה כפי שהוא למעלה, ושלא יהיה דבר מלבדו; אותו גילוי עצמו נמשך אליו מלמעלה.

וזהו יאר ה' פניו בחינת הארת פנים היא בחי' חכמה כמ"ש חכמת אדם תאיר פניו^{86,87} (בזהר נזכר פִּי יאר ה' פניו נשא קל"ג ב'י⁸⁸ קמ"א⁸⁹ א' קמ"ז א')

וזהו "יאר ה' פניו": הארת פנים היא בחינת חכמה, כמו שכתוב "חכמת אדם תאיר פניו". (פירוש "יאר ה' פניו" נזכר בזהר, נשא, 147a, 141a, 133b);

הארת פנים היא סימן לחכמה, כפי שנאמר: "חכמת אדם תאיר פניו". לכן "יאר ה' פניו" פירושו גילוי החכמה האלוקית; הסוגריים מוסיפים מקומות בזהר, בפרשת נשא, שבהם מתבארת ברכה זו.

דהיינו להיות גילוי כח מ"ה [מה] ואין עוד מלבדו כו' איזהו חכם הרואה⁹⁰ את הנולד כו'

כלומר, שיתגלה כוח מ"ה, ו"אין עוד מלבדו" וכו'. "איזהו חכם? הרואה את הנולד" וכו':

חכמה נקראת כוח מ"ה, משום שהיא ביטול גמור ופתוחה אל האין שממנו היא באה. גילוייה הוא ההכרה שאין עוד מלבדו, כמו במאמר חז"ל "איזהו חכם? הרואה את הנולד", המתפרש כאן כמי שרואה את מה שנולד ובא מן האין.

הרואה בבחי' ראייה ממש את הנולד מאין וכולא קמיה כלא כו' כי באתעדלי"ת [באתערותא דלתתא] שמע ישראל⁹¹ שמע לשון הבנה ע"י התבוננות כו'

מי שרואה בראייה ממש את הנולד מאין, ושהכול כלא לפניו וכו'. כי באתערותא דלתתא, "שמע ישראל" — "שמע" הוא לשון הבנה, על ידי התבוננות וכו';

אדם כזה רואה ממש כיצד כל דבר מתהווה מאין וכיצד הכול כלא לפניו ה'. לעומת זאת, אתערותא דלתתא היא "שמע ישראל": שמיעה פירושה הבנה, המושגת באמצעות התבוננות של האדם עצמו.

ואינו דומה שמיעה⁹² לראיה כו' היא בחינת גילוי כח מ"ה [מה] הבא מלמעלה וגילוי זה הוא בתורה כי אורייתא מחכמה נפקת והיא חכמתו ית' שלמעלה

ושמיעה אינה דומה לראייה וכו'. [הראייה] היא בחינת גילוי כוח מה שבא מלמעלה. גילוי זה נמצא בתורה, שהרי "התורה יוצאת מחכמה", והיא חכמתו יתברך שלמעלה,

אבל "שמיעה אינה דומה לראייה": ראיית החכמה באה רק בגילוי מלמעלה. גילוי זה נמצא בתורה, שהרי "התורה יוצאת מחכמה" והיא חכמתו של ה'.

אלא שמלובשת בגשמיות למטה בעניני זרעים מועד שהיא בחינת מים שיורדים ממקום גבוה למקום נמוך וע"ז נאמר ונתתי מטר ארצכם⁹³ כו'

אלא שהיא מתלכשת בעניינים גשמיים שלמטה, בענייני זרעים ומועד; שכן היא בחינת מים, היורדים ממקום גבוה למקום נמוך. ועל כך נאמר: "ונתתי מטר ארצכם" וכו',

בתורה, חכמה זו מתלכשת בעניינים גשמיים שלמטה, כגון דיני החקלאות והחגים, סדרי זרעים ומועד שבמשנה. לכן התורה נמשלה למים, הזורמים ממקום גבוה למקום נמוך, ולגשם שבפסוק "ונתתי מטר ארצכם".

וכמ"ש כי כאשר ירד⁹⁴ הגשם והשלג מן השמים כו' כן יהיה דברי אשר יצא מפי⁹⁵ שע"י בחי' מטר זה ואספת דגנך כו'

וכמו שכתוב: "כי כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים" וכו', "כן יהיה דברי אשר יצא מפי"; כך שעל ידי בחינת גשם זו מתקיים "ואספת דגנך" וכו',

ישעיהו משווה את דבר ה' לגשם ולשלג היורדים מן השמים. באמצעות "גשם" זה של תורה מתקיים "ואספת דגנך": האסיפה של מה שלמטה.

להיות משכן ומכון לשבתו ית' לגילוי אור א"ס ב"ה הבא מלמעלה להיות אחד באחד⁹⁶ וזהו ויחונך לשון חן ולשון חנייה ויחן שם ישראל.^{97, 98, 99, 100, 101, 102}

כדי להיות משכן ומקום קבוע לשבתו יתברך, לגילוי אור אין סוף ברוך הוא הבא מלמעלה, להיות "אחד באחד". וזהו "ויחונך": לשון חן ולשון חנייה, [כמו] "ויחן שם ישראל".

המטרה היא שהעולם התחתון יהיה משכן ומקום קבוע לה', שבו שורה אור אין סוף מלמעלה, "אחד באחד". זהו "ויחונך", שנקרא חן מלשון חן והן מלשון חנייה, כלומר מנוחה, כמו "ויחן שם ישראל".

14 וכמו חנה דוד.¹⁰³ להיות בבחינת ושכנתי בתוכם¹⁰⁴ דירה בתחתונים^{105, 106} דירת והשראת אור א"ס ב"ה ממש בבחינת גילוי למטה כמו למעלה.

וכמו ב"מקום שבו דוד חנה". [זו] בחינת "ושכנתי בתוכם": דירה בתחתונים, שבה שורה ומתיישב אור אין סוף ברוך הוא עצמו בגילוי, למטה כמו למעלה.

"חנייה" מופיעה גם בפסוק "העיר שבה דוד חנה". להיות חנון במובן הזה פירושו לקיים את "ושכנתי בתוכם": לעשות דירה בתחתונים, שבה אור אין סוף עצמו שורה בגילוי, למטה כמו למעלה.

וזהו ענין בהמ"ז [ברכת המזון] המשכת גילוי אלקות מלמעלה על כחות וחיות שנתחדש באדם מהמאכל והם ג' ברכות דאורייתא¹⁰⁷ והרביעית דרבנן.

וזהו עניינה של ברכת המזון: המשכת גילוי אלקות מלמעלה על הכוחות והחיות החדשים שאדם קיבל מן המאכל. יש בה שלוש ברכות מן התורה, והברכה הרביעית היא מדרבנן:

זה מה שברכת המזון פועלת: היא ממשיכה גילוי אלקות מלמעלה אל הכוחות והחיות החדשים שאדם קיבל מן המאכל. בברכת המזון יש שלוש ברכות מן התורה וברכה רביעית מדרבנן.

ד' פעמים ברוך אתה להיות נמשך בחינת גילוי בנפש ובעולם כאלו הוא לנוכח כו' שע"ז נתברר ונפרד ממה שהיה תחלה תחת ממשלת נוגה ונכלל בקדושה להיות בחינת כלי ומכון ומשכן להשראת גילוי אור א"ס ב"ה ממש:

ארבע פעמים "ברוך אתה", כדי שתימשך בחינת גילוי בנפש ובעולם, כאילו הוא נוכח ממש וכו'; ועל ידי כך [החיות] מתבררת ונפרדת ממצבה הקודם, שבו הייתה נתונה תחת ממשלת נוגה, ונכללת בקדושה, להיות כלי, מקום קבוע ומשכן להשראת גילוי אור אין סוף ברוך הוא עצמו.

בכל אחת מארבע הברכות נאמר "ברוך אתה", וכך נמשך גילוי בנפש ובעולם, כאילו ה' נוכח ממש. על ידי כך החיות שבאה מן המאכל מתבררת, נפרדת מנוגה ונכללת בקדושה, ונעשית כלי ומשכן לאור אין סוף.

שובע וי"שא הוי פניו

15 ד אמנם זהו אם אוכל כדי שביעה דייקא שאז לחם לבב אנוש יסעד¹⁰⁸ שעל ידי הלחם יחיה חיי נפשו

והחיות הכלולה בנפשו היא הנכללת

ד. אולם זהו דווקא כשאוכלים כדי שביעה, שאז "לחם לבב אנוש יסעד": באמצעות הלחם הוא חי את חיי נפשו,

והחיות הכלולה בנפשו היא עצמה הכלולה

החלק הרביעי מסביר מדוע השובע חשוב. כאשר אדם אוכל כדי שביעה, "לחם לבב אנוש יסעד": הלחם אכן מחיה את נפשו, והחיות הזאת היא עצמה הדבר הכלול בקדושה.

בקדוש' [בקדושה / בקדושת] בהתעלות הנפש והתכללותה בבחינת גילוי אור א"ס ב"ה השורה ומתגלה

בחכמה כח מ"ה [מה]¹⁰⁹ לפי שבהחיות ההוא יש ריבוי קדושה ממוצא פי ה' שהוא מקור החיים.

בקדושה, בעליית הנפש ובהיכללותה בבחינת גילוי אור אין סוף, ברוך הוא, השורה ומתגלה בחכמה, כוח מ"ה;

משום שבחיות הזאת יש ריבוי קדושה מ"מוצא פי ה", שהוא מקור החיים.

היא נכללת כאשר הנפש עולה אל גילוי אור אין סוף, השורה בחכמה, כוח מ"ה. היא יכולה לעלות משום שבמידה מלאה כזאת של חיות יש קדושה רבה מ"מוצא פי ה", מקור החיים.

(ועיין בזהר ע"פ ואכלת ושבעת¹¹⁰ בפ' ויגש דר"ז ע"ב. ובפ' תרומה דקנ"ג ע"ב ודף קנ"ב ב' ודקנ"ז א' ב'

ועיין עוד בזהר פ' מקץ דף ר"ד א' ב' מענין ופ"י שובע ודף קצ"ד א' ע"פ

(ועיינו בזהר על הפסוק "ואכלת ושבעת", בפרשת ויגש, דף ר"ז ע"ב; ובפרשת תרומה, דף קנ"ג ע"ב, דף קנ"ב ע"ב

ודף קנ"ז ע"א-ע"ב. ועיינו עוד בזהר, פרשת מקץ, דף ר"ד ע"א-ע"ב, בעניין ובפירוש השובע, ובדף קצ"ד ע"א על

הפסוק

הסוגריים מציינים מקומות בזהר העוסקים בפסוק "ואכלת ושבעת" ובמשמעות השובע. בין השאר מובא בזהר על חלום פרעה, "והנה מן היאור", העוסק ביאור שממנו מתברכות כל המדרגות שמתחתיו.

והנה מן היאור^{111, 112} כו' ובפ' בהעלותך דק"נ ע"א גבי ונשבע לחם ונהיה טובים^{113, 114} ובפ' הרמ"ז [הרב

משה זכות] שם ובפרדס בעה"כ [בערכי הכינויים] ערך רצון).

"והנה מן היאור" וגו'; ובפרשת בהעלותך, דף ק"נ ע"א, בעניין "ונשבע לחם ונהיה טובים"; ובפירוש הרמ"ז שם,

ובפרדס, בערכי הכינויים, בערך "רצון".

מובאים גם דברי זהר על "ונשבע לחם ונהיה טובים", פירוש הרמ"ז שם, והפרדס, בחלק "ערכי הכינויים", בערך "רצון".

אבל אם אינו אוכל כדי שביעה שלא לקחה הנפש רק חיות מועט¹¹⁵ אין כח בחיות זה שאין בו

אבל אם אינו אוכל כדי שביעה, כך שהנפש נטלה רק מעט חיות, אין בחיות הזאת כוח, שיש בה

אבל אם אדם אוכל פחות מכדי שביעה, נפשו מקבלת רק מעט חיות. במידה המועטה הזאת יש רק מעט קדושה.

אלא מיעוט קדושה להתכלל בבחינת חכמה שמתגלה בנפש ולהתברר מנוגה ולהכלל ולהתאחד בקדושה אך ע"ז נאמר ישא ה' פניו.

אלא מיעוט קדושה, להיכלל בבחינת החכמה המתגלה בנפש, ולהתברר מנוגה, ולהיכלל ולהתאחד בקדושה. אך על כך נאמר: "ישא ה' פניו".

במידה מועטה כזאת אין די כוח כדי להיכלל בחכמה המתגלה בנפש, להתברר מנוגה ולהתאחד עם הקדושה. על מקרה זה נאמר: "ישא ה' פניו".

פי' ישא יגביה למעלה פניו היא בחי' גילוי ההשפעה שנק' בשם פנים ובחי' אחוריים היא ההשפעה שהיא בהסתר פנים כמאן דשדי בתר כתפוי

פירוש "ישא" הוא שיגביה למעלה. "פניו" הם בחינת ההשפעה הגלויה, הנקראת "פנים"; ובחינת אחוריים היא השפעה הניתנת בהסתר פנים, "כמאן דשדי בתר כתפוי", כמי שמשליך מאחורי כתפו;

"ישא" פירושו שיגביה למעלה. "פנים" הם השפעה הניתנת בגלוי, ואילו "אחוריים" הם השפעה הניתנת בהסתר פנים, בקושי ובלא רצון, "כמו מי שמשליך דבר מאחורי כתפו".

דהיינו שיגביה למעלה מן ההשתלשלות בבחי' המגביהי לשבת המשפילי לראות¹¹⁶ בשמים ובארץ¹¹⁷ שמים וארץ רוחניות וגשמיות שוין לפניו ית' ועל שניהם הוא אומר המשפילי בשוה.¹¹⁸

כלומר, שיגביה למעלה מן ההשתלשלות, בבחינת "המגביהי לשבת, המשפילי לראות בשמים ובארץ": שמים וארץ, הרוחניות והגשמיות, שווים לפניו יתברך, ועל שניהם נאמר "המשפילי" במידה שווה.

ה' מגביה אותו למעלה מן ההשתלשלות, למדרגה המתוארת בפסוק "המגביהי לשבת, המשפילי לראות בשמים ובארץ". מגובה זה שמים וארץ, הרוחניות והגשמיות, שווים לפניו, ועל שניהם נאמר "המשפילי" באותה מידה.

16 והגבהה זו תהיה אליך כלומר שיומשך אליך בגילוי ההמשכה והשפעה מבחינה שלמעלה מן

ההשתלשלות שהיא בחי' ישא ה' שע"ז ילוקטו לאחד אחד¹¹⁹ כל ניצוצי החיות המפוזרים והנדחים

אפי' [אפילו] אם יש בהם חיות קדושה כל

והגבהה זו תהיה "אליך", כלומר, שההמשכה וההשפעה מבחינה שלמעלה מהשתלשלות יימשכו אליך בגלוי; זו הבחינה של "ישא ה'". כך ייאספו באמצעותה כל ניצוצות החיות המפוזרים והנדחים, "אחד אחד", אפילו אם החיות הקדושה שבהם מועטה ביותר,

"אליך" פירושו שההשפעה שמעל להשתלשלות, מבחינת "ישא ה'", נמשכת בגלוי אל האדם. באמצעותה נאספים "אחד אחד" כל ניצוצות החיות המפוזרים, גם אלה שהחיות הקדושה שבהם מועטה ביותר.

שהוא מעט מזער ויוכללו ויתאחדו בקדושה עליונה מקור החיים והקדושה שבתחתונים (ועיין ברע"מ [ברעיא מהימנא] פ' פנחס דרמ"ד ב' מענין זה דישא ה' פניו כו' ודף רל"ח ב').

והם ייכללו ויתאחדו בקדושה העליונה, שהיא מקור החיים והקדושה שבתחתונים. (ועיינו ברע"מ, פרשת פנחס, דף רמ"ד ע"ב, בענין "ישא ה' פניו" וכו', וכדף רל"ח ע"ב.)

גם ניצוצות זעירים כאלה נכללים ומתאחדים בקדושה העליונה, שהיא מקור החיים והקדושה בכל העולמות התחתונים. הסוגריים מפנים לרעיא מהימנא בפרשת פנחס, העוסק ב"ישא ה' פניו".

אך כיצד תהיה ההמשכה וההשפעה מבחי' שהוא למעלה מן ההשתלשלות. ע"ז נאמר וישם לך שלום.

אך כיצד תימשך ההמשכה וההשפעה מבחינה שלמעלה מהשתלשלות? על כך נאמר: "וישם לך שלום".

השאלה היא כיצד יכולה השפעה שמעל להשתלשלות להגיע גם למטה. הפסוק משיב: "וישם לך שלום".

שלום הוא ענין התקשרות והתחברות שני הפכים וכמ"ש עושה שלום במרומיו¹²⁰ מיכאל שר של מים¹²¹ כו'. והיינו ע"י ביטולם לבחי' שהיא למעלה מעלה משניהם המחברת אותם כנודע.

שלום הוא חיבור וקשר בין שני הפכים, ככתוב: "עושה שלום במרומיו" — מיכאל שר המים וכו'. הדבר נעשה באמצעות ביטולם לבחינה שמעל לשניהם בהרכה, המחברת ביניהם, כידוע.

שלום מחבר בין שני הפכים, כמו בפסוק "עושה שלום במרומיו": מיכאל שר המים וגבריאל שר האש אינם פוגעים זה בזה. הם מתחברים באמצעות ביטולם לבחינה שמעל לשניהם בהרכה, המאחדת ביניהם.

קטע 7 • 171 - 19

שלום, חכמים ו"ואני אברכם"

17 והנה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] ת"ח [תלמיד חכם / תלמידי חכמים] מרבים שלום¹²² בעולם שנאמר וכל בניך¹²³ למודי ה' ורב שלום בניך. דהיינו ע"י שהם למודי ה' [ולמודי לשון נפעל

והנה אמרו חז"ל: "תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם", שנאמר: "וכל בניך לימודי ה' ורב שלום בניך". כלומר, משום שהם "לימודי ה'" ו"לימודי" הוא צורת סביל,

כדי להסביר כיצד מתקיים "וישם לך שלום", מביא אדמו"ר הזקן את דברי חז"ל שתלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, על יסוד הפסוק בישעיהו: "וכל בניך לימודי ה' ורב שלום בניך". הוא מתחיל להסביר מה פירוש "לימודי ה'".

דהיינו שיהא לימוד ההלכה מפני שהיא דבר ה' בבחי' ביטול שהם המקבלים הלימוד בכל פעם מהשיי
[מהשם יתברך] והשיי [והשם יתברך] הוא מלמדם כמ"ש אני ה' מלמדך כו']

כלומר, לימוד ההלכה הוא מפני שהיא דבר ה', מתוך ביטול, כך שהם מקבלים בכל פעם את הלימוד מהקב"ה,
והקב"ה הוא המלמד אותם, כמו שנאמר: "אני הוי' מלמדך" וכו'].

ההערה שבסוגריים מסבירה ש"לימודי", כלומר "נלמדים", הוא צורת סביל. תלמידי החכמים לומדים הלכה מפני שהיא דבר ה', מתוך
ביטול, וכך הם מקבלים בכל פעם מחדש את הלימוד מהקב"ה, המלמד אותם בעצמו, כפי שנאמר: "אני הוי' מלמדך".

ודבר ה' ממש זו הלכה¹²⁴ והמשנה היא היא המדברת¹²⁵ בפיהם וכמ"ש ודברי אשר שמתו בפיו¹²⁶
ואשים דברי בפיו¹²⁷ ועי"ז מרכיבים שלום בעולם ורב שלום כו' בבחי' בריח התיכון שמבריא מן הקצה
אל הקצה¹²⁸ כמ"ש

ודבר ה' ממש הוא ההלכה, והמשנה עצמה היא המדברת בפיהם, כמו שנאמר: "ודברי אשר שמתו בפיו", וכן:
"ואשים דברי בפיו". ובכך הם מרכיבים שלום בעולם, "ורב שלום" וכו', בבחינת הבריח התיכון המבריא מן הקצה אל
הקצה, כמו שנאמר,

כאשר לומדים כך, ההלכה היא ממש "דבר ה'", והמשנה עצמה מדברת מתוך פיהם, כפי שנאמר: "ודברי אשר שמתו בפיו". הדבר מביא
שלום, בדומה לבריח התיכון שבמשכן, שעבר בכל הקרשים מקצה לקצה וחיבר ביניהם.

כי אל דעות ה' שכולל ב' דעות שכשם שמלמעלה למטה כוליה קמיה כלא חשיב כך מלמטה למעלה כו'
והיינו ע"י לימוד התורה בבחי' זו שע"ז נאמר ולא תחללו¹²⁹ כו' כמ"ש במ"א.^{130, 131, 132}

כי ה' הוא "אל דעות", הכולל שתי דעות: כשם שמלמעלה למטה הכול לפניו כלא נחשב, כך גם מלמטה למעלה וכו'.
וזהו באמצעות לימוד התורה באופן זה, שעליו נאמר "ולא תחללו" וכו', כמבואר במקום אחר.

החיבור הזה הוא משמעות הביטוי "אל דעות", בלשון רבים: שתי דעות — נקודת המבט מלמעלה למטה, שבה הכול נחשב כלא לפניו,
ונקודת המבט מלמטה למעלה. חיבור זה נעשה באמצעות לימוד התורה מתוך ביטול באופן הזה, שעליו נאמר "ולא תחללו" (את שם קדשי),
כפי שמבואר במקום אחר.

18 וזהו ענין מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] כל העוסק בתורה עושה שלום¹³³ בפמליא של מעלה

ובפמשמ"ט [ובפמליא של מטה] דהיינו בחי' יחוי"ע [יחודא עילאה] ובחי' יחוי"ת [יחודא תתאה]

וזהו פירוש מאמר חז"ל: "כל העוסק בתורה עושה שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה" — כלומר, בבחינת
יחודא עילאה ובבחינת יחודא תתאה;

לכן אומרים חז"ל שמי שעוסק בתורה עושה שלום בפמליה של מעלה ובפמליה של מטה. אדמו"ר הזקן מזהה אותן עם יחודא עילאה, שבו
העולם אינו תופס מקום לפני ה', ועם יחודא תתאה, שבו ה' נוכח בתוך מציאות העולם.

וזהו ורב שלום בניך מרבים שלום בפמשמ"ע [בפמליא של מעלה] ובפמשמ"ט [ובפמליא של מטה]. ע"י שהן ת"ח [תלמיד חכם / תלמידי חכמים] מקבלים מחכמה בחי' כח מ"ה [מה] וזהו וישם לך שלום.¹³⁴

וזהו "ורב שלום בניך" — הם מרבים שלום בפמליה של מעלה ובפמליה של מטה. [זאת] מפני שהם תלמידי חכמים, המקבלים מחכמה, מבחינת כוח מה. וזהו "וישם לך שלום";

כלומר, "ורב שלום בניך": תלמידי חכמים מרבים שלום בשתי הפמליות מפני שהם מקבלים מחכמה, מבחינת כוח מה, שהיא בחינת הביטול. וזהו הברכה "וישם לך שלום".

כלומר שהוא הנותן לך בחי' השלום להיות ת"ח [תלמיד חכם / תלמידי חכמים] מרבים שלום בעולם על ידי דבר ה' זו הלכה (ועיין ברבות תולדות ר"פ ס"ו.¹³⁵ נשא ס"פ¹³⁶ י"א) והמשנה המדברת כו'

כלומר, הוא הנותן לך את בחינת השלום, כדי שתלמידי חכמים ירבו שלום בעולם באמצעות "דבר ה' — זו הלכה" (ועיין במדרש רבה, תולדות, תחילת פרק ס"ו; נשא, סוף פרק י"א), וכן באמצעות המשנה המדברת וכו'.

ה' מעניק לאדם את מידת השלום, כדי שתלמידי חכמים ירבו שלום בעולם באמצעות "דבר ה'" — ההלכה — ובאמצעות המשנה המדברת בפייהם. הסוגריים מפנים למדרש על תולדות ועל נשא, המדברים על השלום כמתנה שה' נותן לישראל.

וארז"ל [ואמר רבותינו זכרונם לברכה] כלי המחזיק ברכה לישראל הוא השלום^{137, 138} שבחי' שלום זהו בחי' כלי לקבל ברכה עליונה בחי' ישא ה' פניו שהוא למעלה מן ההשתלשלות

וחז"ל אמרו: "כלי המחזיק ברכה לישראל הוא השלום"; כי בחינת השלום היא כלי לקבלת הברכה העליונה, בחינת "ישא ה' פניו", שהיא למעלה מהשתלשלות.

בסוף המשנה נאמר שהכלי היחיד המחזיק ברכה לישראל הוא השלום. השלום הוא אפוא הכלי לברכה העליונה של "ישא ה' פניו", הנמשכת למעלה מהשתלשלות.

ולכן יש כח ביד חכמים להצריך לברך בהמ"ז [ברכת המזון] אפילו בפחות משיעור שביעה שמן התורה מפני שהן מבחי' ישא ה' פניו שלמעלה מן ההשתלשלות ע"י בחי' שלום:

ולכן יש כוח ביד חכמים לחייב לברך ברכת המזון אפילו כשאכל פחות משיעור שביעה מן התורה, מפני שהם מבחינת "ישא ה' פניו", שלמעלה מהשתלשלות, באמצעות בחינת השלום.

כך מתבארת השאלה שבראש המאמר. חכמים יכלו לחייב לברך ברכת המזון גם כשאכלו פחות משיעור השביעה מן התורה, משום שסמכותם נובעת מבחינת "ישא ה' פניו", שלמעלה מהשתלשלות, ונמשכת באמצעות השלום.

19 וזהו ושמו את שמי על בניי [בני ישראל]¹³⁹ שיהא שמי נקרא עליהם בעסק תורתם ועבודתם שתהיינה

בבחי' לימודי ה' ואז ואני אברכם^{140, 141} אני אותיות אין¹⁴²

וזהו "וישמו את שמי על בני ישראל" — ששמי ייקרא עליהם כשהם עוסקים בתורה ובעבודת ה', ואלה יהיו בבחינת "לימודי הוי". ואז "ואני אברכם": המילה "אני" מורכבת מאותיות "אין",

הפסוק החותם את ברכת הכהנים אומר: "וישמו את שמי על בני ישראל, ואני אברכם". שם ה' שורה עליהם כאשר התורה והעבודה שלהם הן בבחינת "לימודי הוי", מתוך ביטול; ואז "ואני אברכם" — המילה "אני" מורכבת מאותן אותיות כמו "אין".

כי החכמה מאין תמצא¹⁴³ דהיינו מבחי' ישא ה' פניו שתהיה הברכה מלמעלה למטה תוספת ברכה וריבוי השפעה מלמעלה מעלה מהשתלשלות וזהו ענין ברכה בראש וברכה בסוף.¹⁴⁴

כי "החכמה מאין תמצא", כלומר מבחינת "ישא הוי' פניו", כך שהברכה תהיה מלמעלה למטה — תוספת ברכה וריבוי שפע ממקום נעלה הרבה למעלה מהשתלשלות. וזהו עניינה של ברכה בתחילה וברכה בסוף.

חכמה "תמצא מאין", מתוך אין; לכן ברכת ה"אני" באה מבחינת "ישא הוי' פניו", למעלה הרבה מהשתלשלות העולמות, ומוסיפה ברכה ושפע מלמעלה למטה. זהו פירוש "ברכה בתחילה וברכה בסוף", שעליו מפנים ההערות לזוהר ולספר יצירה שבספר המאמרים תרס"ו.

ברכה בראש היא בחי' יברכך שהיא ממטה למעלה. וברכה בסוף ואני אברכם מלמעלה למטה (בזהר נזכר ואני אברכם כפי שמיני דל"ח א' ופ' מקץ דקצ"ט א' ור"פ יתרו דס"ז א'):

הברכה בתחילה היא בחינת "יברכך", שהיא מלמטה למעלה; והברכה בסוף היא "ואני אברכם", מלמעלה למטה. ("ואני אברכם" נזכר בזוהר, פרשת שמיני, דף ל"ח ע"א; פרשת מקץ, דף קצ"ט ע"א; ובראש פרשת יתרו, דף ס"ז ע"א.)

הברכה בתחילה, "יברכך", היא העלייה מלמטה למעלה באמצעות התפילה; הברכה בסוף, "ואני אברכם", היא ברכתו של ה' עצמו מלמעלה למטה. הסוגריים מציינים מקומות בזוהר הדנים ב"ואני אברכם".

בעבודה

המאמר מפיק לקחים מעשיים: אסור לאכול לפני התפילה, שכן עד שאדם התפלל הוא עדיין קשור למטה ואינו יכול להעלות את מזונו; צריך להתפלל בכל יום, כי הניצוצות מתחדשים בכל בוקר; התפילה צריכה לעלות בסדר, מן המדרגה הנמוכה ביותר; יש להישמר שהאהבה המתעוררת בתפילה לא תביא לזקיפת הדבר לזכות האדם או לגאוה; ויש ללמוד תורה כדבר ה', בביטול, כך שהמשנה תדבר מתוך מי שלומד אותה ותביא שלום.

שאלות לשיחה

1. מדוע מפרש אדמו"ר הזקן את המילה הקטנה "את" שבפסוק "וברכת את הוי" ככוללת את כל האותיות, ומה עושה ברכת המזון לאותיות שבמזון?
2. מדוע אהבת ה' שבתפילה צריכה לבוא לפני "ואספת דגנך", וכיצד הדבר מסביר את ההלכה שאסור לאכול לפני התפילה?
3. מה ההבדל בין "שמיעה" ל"ראייה", וכיצד הן מקבילות לשתי הברכות הראשונות?
4. מדוע רק מזון שנאכל לשובע יכול לעלות באמצעות ברכת המזון, וכיצד "ישא הוי פניו" נותן מענה למקרה של כזית?
5. כיצד לימוד תורה בביטול יוצר שלום, ומדוע השלום הוא הכלי לברכה שממעל להשתלשלות?

הערות

פסקה 1

1 כה תברכו... יברכך... יאר... ישא

ה' מצווה את משה להורות לאהרן ולבניו: "כה תברכו את בני ישראל, אמור להם". המאמר פותח בפסוק זה וממשיך להסביר את שלוש הברכות שבאות אחריו.

Numbers 6:23 במדבר ו':כ"ג

דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תְבָרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמֹר לָהֶם:
Speak unto Aaron and unto his sons, saying: On this wise ye'
shall bless the children of Israel; ye shall say unto them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר ו, כג-כו.

2 אשר לא ישא פנים

הפסוק מתאר את ה' כ"הגדול הגבור והנורא", "אשר לא ישא פנים ולא יקח שוחד". המלאכים מצביעים את הדברים מול ברכת כהנים.

Deuteronomy 10:17 דברים י':י"ז

כִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהֵי הָאֱלֹקִים וְאֲדֹנֵי הָאֲדֹנִים הָאֵל הַגָּדֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֲשֶׁר לֹא־יֵשָׁא פָנִים וְלֹא יִקַּח שֹׁחַד:

For the L-RD your G-d, He is G-d of gods, and L-rd of lords, the great G-d, the mighty, and the awful, who regardeth not persons, nor taketh reward

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים י, יז.

3 ישא ה' פניו אליך

"ישא הוי' פניו אליך וישם לך שלום" — הפסוק השלישי של ברכת כהנים. זהו הפסוק שהמלאכים מקשים עליו, ובהמשך המאמר הוא מוסבר כהמשכה מלמעלה מסדר השתלשלות העולמות.

Numbers 6:26 במדבר ו':כ"ו

יֵשָׁא HAVAYAH פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׁם לָךְ שְׁלוֹם:

The L-RD lift up His countenance upon thee, and give thee peace.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

4 וכי לא אשא פנים לישראל שכתבתי להם בתורה

המלאכים המשרתים שואלים כיצד ה' נושא פנים לישראל, בשעה שהתורה אומרת שאינו נושא פנים. ה' משיב שישראל מברכים אותו לאחר שאכלו כזית או כביצה בלבד, אף שהתורה מחייבת לברך רק לאחר שובע. אדמו"ר הזקן שואל מדוע דווקא הדיוק הזה מביא לידי כך שה' נושא להם פנים.

Berakhot 20b:15 ברכות כ' ב:ט"ו

דַּרְשׁ רַב עֲזִירָא, זְמַנִּין אָמַר לֵה מְשִׁמְיָה דְּרַבִּי אָמִי וְזְמַנִּין אָמַר לֵה מְשִׁמְיָה דְּרַבִּי אָסִי: אָמְרוּ מַלְאָכֵי הַשָּׁרָת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, כְּתוּב בַּתּוֹרָתְךָ "אֲשֶׁר לֹא יֵשָׁא פָנִים וְלֹא יִקַּח שֹׁחַד", וְהֵלֵא אַתָּה נוֹשֵׂא פָנִים לְיִשְׂרָאֵל, דְּכַתִּיב: "יֵשָׁא ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ"? אָמַר לָהֶם: וְכִי לֹא אֲשָׂא פָנִים לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁכְּתַבְתִּי לָהֶם בַּתּוֹרָה "וְאָכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ", וְהֵם מְדַקְדָּקִים [על] עֲצָמָם עַד כְּזֹית וְעַד כְּבִיצָה.

פסקה 2

9 כי הנה כתיב

ההערה מפנה לאור התורה על פרשת עקב, הפרשה שבה נאמר "ואכלת ושבעת וברכת", לדיון מקביל בקטע זה.

הערת קה"ת

אוה"ת עקב כרך ה ע' איכה.

Rab 'Awira expounded (sometimes he said it in the name of R. Ammi and sometimes in the name of R. Assi) : The ministering angels spake before the Holy One, blessed be He, "L-rd of the universe ! It is written of Thee in Thy Torah, 'Who regardeth not persons nor taketh reward' (Deut. x. 17); but dost Thou not regard the person of Israel, for it is written, 'The L-rd lift up His countenance upon thee' (Num. vi. ... 26)?" He replied to them, "And should I not regard the

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

5 ואכלת ושבעת

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם ח, י.

"ואכלת ושבעת וברכת את הוי' אלקיך" — המקור בתורה לברכת המזון, הקובע שהחייב חל לאחר שובע. פסוק זה הוא המפתח הן לתשובת הגמרא הן להסבר שבמאמר.

Deuteronomy 8:10 דברים ח':י'

וְאָכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת־ה' אֱלֹהֶיךָ עַל־הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן־לָךְ:

And thou shalt eat and be satisfied, and bless the L-RD thy G-d for the good land which He hath given thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

7 עד כזית

על "ישא הוי' פניו" אומר המדרש שה' נושא פנים לישראל מפני שהם נושאים אליו את פניהם: אף שאין להם די כדי לשובע, הם מברכים ומדקדים עם עצמם עד כזית או כביצה. זהו המקביל שהטקסט מביא ממדרש רבה, נשא.

Bamidbar Rabbah 11:7 במדבר רבה י"א:ז'

8 יברכך ה' כוי יאר ה' כוי ישא ה'

שלושת הפסוקים של ברכת כהנים: "יברכך הוי' וישמרך; יאר הוי' פניו אליך ויחנך; ישא הוי' פניו אליך וישם לך שלום". המאמר מבקש למצוא את הסדר העומד מאחוריהם.

Numbers 6:24-26 במדבר ו':כ"ד-כ"ו

יְבָרְכֶךָ HAVAYAH וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר HAVAYAH פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיַחְנֶךָ: יֵשָׁא HAVAYAH פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׁם לָךְ שְׁלוֹם:

The L-RD bless thee, and keep thee; The L-RD make His face to shine upon thee, and be gracious unto thee; The L-RD lift up His countenance upon thee, and give thee peace

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

10 וברכת את ה' א"ת דייקא

על "ואכלת ושבעת וברכת" אמר הוזהר שיש לברך את ה' ולתת לו כוח מלמטה, כדי שהברכה תבוא מלמעלה: "ועל דא כתיב: 'וברכת את הויה', את דווקא". אדמו"ר הזקן, המצטט את הקטע בהמשך (207b and 208a), דורש את המילה "את" כאותיות מא' ועד ת'.

Zohar, Vayigash 6:57-7:67 ספר הזהר, ויגש ו':נ"ז-ו':ס"ז

It is therefore necessary to offer blessings to the Power on high and to impart to Him reinforcement from below so that He may receive the heavenly blessings and the heavenly reinforcements in due measure. Hence it is written: "and thou shalt bless the L-rd", the vocable eth (accusative particle) having a special significance (as pointing to that region).

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

11 שבעשרה מאמרות נברא העולם

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות רפ"ה.

12 שבעשרה מאמרות נברא העולם

המשנה אומרת: "בעשרה מאמרות נברא העולם", ושואלת: "והלא במאמר אחד יכול להיבראות". כאן היא מבססת את הטענה שאותיות המאמרות הללו הן החיות של כל הדברים.

Pirkei Avot 5:1 משנה אבות ה':א

בַּעֲשָׂרָה מֵאֲמֵרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם. וּמָה תִלְמֹד לֹמֵר, וְהֵלֵא כְּמֵאֲמָר אֶחָד יָכוֹל לְהִיבְרֹאוֹת, אֶלָּא לְהַפְרֵעַ מִן הַרְשָׁעִים שֶׁמֵּאֲבִידִין אֶת הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא בַּעֲשָׂרָה מֵאֲמֵרוֹת, וְלִמָּן שָׂכָר טוֹב לְצַדִּיקִים שֶׁמְקַיְמִין אֶת הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא בַּעֲשָׂרָה מֵאֲמֵרוֹת:

With ten utterances the world was created. And what does this teach, for surely it could have been created with one utterance? But this was so in order to punish the wicked who destroy the world that was created with ten utterances, And to give a good reward to the righteous who maintain the world that was created with ten utterances.

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

13 צירופי אותיות וחילופים ותמורות

שער היחוד והאמונה נפתח בתורת הבעל שם טוב, שלפיה המילים והאותיות של "יהי רקיע" עומדות לעד בתוך השמים ומחיות אותם; אילו הסתלקו האותיות לרגע, היו השמים בטלים לחלוטין. פרק זה הוא הניסוח הקלאסי של הרעיון שהאותיות שבעשרה מאמרות הן קיומו של כל נברא.

Tanya, Sha'ar HaYichud 1:7-8 תניא, חלק שני; שער היחוד והאמונה א"ז-ח'

וכן כָּל הַנִּבְרָאִים שֶׁבְּעוֹלָם, הַשְּׁמֹת שֶׁנִּבְרָאִים בָּהֶם בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ - הֵן הֵן אוֹתִיּוֹת הַדְּבֹר, הַמְשַׁתְּלָשְׁלוֹת מִמְדְּרָגָה לְמִדְּרָגָה מַעֲשֶׂה מֵאֲמֵרוֹת שֶׁבְּתוֹרָה, עַל יְדֵי חִלּוּפִים וְתַמְרוּרוֹת הָאוֹתִיּוֹת בְּרִלְיָא שְׁעָרִים, עַד שֶׁמִּגִּיעוֹת וּמִתְלַבְּשׁוֹת בָּאוֹתוֹ נִבְרָא לְהַחֲיוֹתוֹ. לְפִי שְׂאֵין פְּרִיט הַנִּבְרָאִים יְכוֹלִים לְקַבֵּל חַיּוּתָם מַעֲשֶׂה מֵאֲמֵרוֹת עֲצֻמָּה שֶׁבְּתוֹרָה, שֶׁהַחַיּוּת הַנִּמְשָׁךְ מִהֶן עֲצֻמָּה - גָּדוֹל מְאֹד מִבְּחִינַת הַנִּבְרָאִים פְּרִיטִים, וְאֵין כֹּחַ בָּהֶם לְקַבֵּל הַחַיּוּת, אֶלָּא עַל יְדֵי שְׂוִירָה ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה תניא ח"ב פ"א.

14 נפש האדם מלאה אותיות

ההערה מביאה את נוסח הקריאה במהדורה המקבילה של מאמר זה בספר המאמרים תקס"ו, שבמקום זה מוסיף הפניה לספר יצירה.

הערת קה"ת

בסה"מ תקס"ו שם בס"י. ראה לעיל בחקותי מה, ד. וראה הגסמך במאמרי אדה"ז-פרשיות לעי תרלט. מאמרי אדה"א במדבר-א עי שט (בהוספות לעי רכד). ובלקריית שה"ש ד, ב מציין לכאן. בד"ה אנכי תשי"ג מבאר זה ומציין לאנה"ק סי' ה' דשם מבואר דשינוי התנועות שבשפתים לבטא אות כי או ו' או מ' או פ', וכמו"כ בשאר המוצאות, אין זה עפ"י הכנת השכל כ"א זה בא ממילא, דזה בא מהאותיות שבנפש שהנפש מלאה אותיות ע"ש.

15 אתה נפחת כי

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכת אלקי נשמה.

16 ויפח באפיו נשמת חיים

ה' יצר את האדם מעפר האדמה "ויפח באפיו נשמת חיים". אדמו"ר הזקן מפרש את הנשימה כנשימה מפיו של ה', כלומר כדיבורו, כך שגם הנשימה עשויה מאותיות.

Genesis 2:7 בראשית ב':ז

וַיִּצְרֶה ה' אֱלֹקִים אֶת־הָאָדָם עֹפָר מִן־הָאֲדָמָה וַיִּפֹּחַ בְּאַפּוֹ נִשְׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה:

Then the L-RD G-d formed man of the dust of the ground, and breathed into his nostrils the breath of life; and man became a living soul.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ב, ז.

17 וברוח פיו כל צבאם

"נדבר הו' שמים נעשו, וברוח פיו כל צבאם". רוח פיו היא הדיבור היוצר, המביא את כל הדברים לידי מציאות באמצעות אותיות.

Psalms 33:6 תהילים ל"ג:ו

בְּדִבְרֵי ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּי כָל־צִבְאוֹתָם:

By the word of the L-RD were the heavens made; And all the host of them by the breath of His mouth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים לג, ו.

18 ורוח פיו . . והן האותיות שבע"מ

אור התורה מצטט את הקטע הזה ומעיר שכאן מקור החיות הוא רוח פיו, ואילו עשרה מאמרות הם אותיות שכבר יצאו ממנו; לכן המאמר האחד הכולל את כל העשרה הוא רוח פיו, מקור האותיות הללו. הוא משווה זאת למאמר הראשון על "כי תצא" בלקוטי תורה, שבו המאמר האחד הוא מחשבה תאורה, מקור הדיבור.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת שלח ע' תרי ומציין שכאן משמע שמקור החיות מרוח פיו ית' והע"מ הוא אותיות שכבר יצאו מרוח פיו כו', א"כ המאמר האחד שכולל הע"מ הוא רוח פיו שהוא מקור להאותיות שיצאו מרוח פיו, ובד"ה כי תצא דרוש הראשון [בלקרי"ת] פ"י שמאמר האחד הוא מחשבה תאורה שהוא מקור להדיבור" ע"ש.

19 ויקרא האדם שמות

"ויקרא האדם שמות לכל הבהמה ולעוף השמים ולכל חית השדה". אדמו"ר הזקן מסביר כי קריאת השמות היא המשכה של האותיות של כל נברא מן ההעלם אל הגילוי, כדי להעלותו אל מקורו.

Genesis 2:20 בראשית ב':כ'

וַיִּקְרָא הָאָדָם שְׁמוֹת לְכָל־הַבְּהֵמָה וְלָעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְכָל־חַיַּת הַשָּׂדֶה וְלָאָדָם לֹא־מָצָא עֹזֵר כְּגֹדּוֹ:

And the man gave names to all cattle, and to the fowl of the air, and to every beast of the field; but for Adam there was not found a help meet for him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ב, כ.

20 שהוא קרא והמשיך שמותיהן

המאמר המקביל מוסיף כאן: "ולכן כל נשמת צדיק, שהיא באמת בצלם אלקים, יש בה הכוח לשלוט בצירופי האותיות של אלקים שבהם נבראו כל העולמות".

הערת קה"ת

במאמרי אדח"א במדבר-א ע' רכה מוסיף ע"ז: "ולכך יש ביכולת כל נשמת צדיק שהוא בצלם אלקים ממש למשול בצירופי אותיות אלקים שנבראו בהם כל העולמות". בענין ויקרא שמות ראה גם אוה"ת בראשית-ג דף תקמא ב. סה"מ תרכ"ט (הוצאת תשנ"ב) ע' קלו. סה"מ תרל"ד ע' עז. המשך מים רבים תרל"ו פרק כב.

21 ולקשרן במקורן

בפרשת מטות מפנה אדמו"ר הזקן בחזרה לביאור שבמאמר זה על "ויקרא האדם שמות" — העלאת הנבראים וקידושם בשורשם — ומשווה זאת לכוחה של נדר: כשאדם מכריז על דבר שהוא מוקדש, פיו ממשיך לתוכו קדושה, עד שהוא נעשה קדוש.

הערת קה"ת

מובא לקמן פ' מטות פב, ב, אוה"ת וישב דף רעג, ב. וראה בסה"מ תרכ"ט שם בשם השל"ה.

22 והנה כתיב ויקרא . . לכל בחי' הדצי"ח

הצמח צדק מצטט את הקטע הזה, על קריאת השמות לנבראים בידי אדם ועל היות האדם ראש כל הבריה, ומבאר אותו בפירושו לזוהר.

הערת קה"ת

מובא ונתבאר בביאורו"ז להצ"צ- ב ע' תתקמג.

23 ברכות בראשית פ"ז

מובא שם המדרש על קריאת השמות לנבראים בידי אדם.

הערת קה"ת

פיסקא ה. וראה גם תנחומא פ' שמיני. ועוד. נעתק בהמשך מים רבים — תרל"ו פרק כב. לקו"ש כרך טו ע' 13.

24 על כל מוצא פי ה'

"לא על הלחם לבדו יחיה האדם, כי על כל מוצא פי הוי' יחיה האדם". כאן, המאמר האלוני שבמוזן — אותיותיו — הוא שמקיים את האדם.

Deuteronomy 8:3 דברים ח':ג'

וַיַּעַן וַיִּרְעַב וַיֹּאכְלֶה אֶת־הַמֶּן אֲשֶׁר לֹא־יָדָעַתְּ וְלֹא יָדָעוּן אֲבֹתֶיךָ לַמַּעַן הוֹדִיעֶךָ כִּי לֹא עַל־הַלֶּחֶם לִבְדּוֹ יְחִיָּה הָאָדָם כִּי עַל־כָּל־מוֹצֵא פִּי־ה' יְחִיָּה הָאָדָם:

And He afflicted thee, and suffered thee to hunger, and fed thee with manna, which thou knewest not, neither did thy fathers know; that He might make thee know that man doth not live by bread only, but by every thing that proceedeth out of the mouth of the L-RD doth man live

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ח, ג.

25 ע"פ ונתתי לך מהלכים

ההערה מציינת שם את הביאור על "ונתתי לך מהלכים" שאליו מפנים בסוגריים, ובו ההבחנה בין האותיות שכבר יצאו לבין האותיות שבמקורן.

הערת קה"ת

אוה"ת חנוכה-ה תתק"ח, א. תתקכ, ב וא"לך.

26 ועיין בסש"ב פ"כ וכ"א

קובץ של פירושים לתניא, הדן בהרחבה בפרקים אלה.

הערת קה"ת

וראה גם בליקוט פירושים — חסידים שם בארוכה.

27 והלא במאמר א' יכול להבראות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות שם.

28 והלא במאמר אחד יכול להבראות

המשנה שואלת מדוע נברא העולם בעשרה מאמרות, אם יכול היה להיבראות במאמר אחד. אדמו"ר הזקן מזהה את אותו מאמר אחד כמקור הכולל את כל עשרת המאמרות, שאליו חוזרות האותיות באמצעות האדם.

Pirkei Avot 5:1 משנה אבות ה':א'

בַּעֲשֶׂרָה מֵאֲמֵרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם. וְמֵה תִלְמוּד לּוֹמַר, וְהָלֹא בְּמֵאֲמָר אֶחָד יָכוֹל לְהִבְרֹאוֹת, אֶלֹא לְהַפְרֵעַ מִן הַרְשָׁעִים שֶׁמֵּאֲבִדִין אֶת הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא בַּעֲשֶׂרָה מֵאֲמֵרוֹת, וְלִמֵּן שֶׁכֵּר טוֹב לְצַדִּיקִים שֶׁמְקַיֵּמִין אֶת הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא בַּעֲשֶׂרָה מֵאֲמֵרוֹת:

With ten utterances the world was created. And what does this teach, for surely it could have been created with one utterance? But this was so in order to punish the wicked who destroy the world that was created with ten utterances, And to give a good reward to the righteous who maintain the world that was created with ten utterances

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

29 בשירת דבורה: "אזו [הייתה] מלחמה (לָחָם) בשערים". אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שהמילה "לחם" קשורה למילה המציינת מלחמה.

Judges 5:8 שופטים ה':ח'

יִבְחַר אֱלֹקִים חֲדָשִׁים אֲזִי לָחֶם שְׁעָרִים מִגֹּן אִם־יִרְאֶה וְרִמַּח בְּאֶרְצֵי אֶלְיָה בִּישְׁרָאֵל:

They chose new gods; Then was war in the gates; Was there a shield or spear seen Among forty thousand in Israel?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

30 נהמא על פום חרבא

המאמר המקביל מסביר את האמירה "כמו מלחמה ממש, כי המאכל מעורב משוב ורע": אם אוכלים בכוונה טובה, הטוב הגנוז במזון גובר על הרע; ואם אוכלים מתוך תאוה, הרע שבמזון גובר על הטוב.

הערת קה"ת

נתבאר במאמרי אדה"א שם ע' רכז "כמו דמיון מלחמה ממש להיות שהמאכל מעורב טו"ר . . ואם יאכל בכונה טובה יוגבר חלק הטוב הגנוז במאכל על הרע, ואם יאכל לתיאבון . . יוגבר חלק הרע שבמאכל על הטוב" ע"ש. וכ"ה באוה"ת שה"ש-ב ע' תלו ושם ע' תלח בשם הרמ"ז. וכ"ה בסה"מ תרע"ה ע' שב. ראה לקו"ש ח"ג ע' 989 בהערה שם.

31 והיינו ע"י התפלה

המאמר המקביל מביא בשם ספרי הקבלה "שהכוונה באכילה היא ענין אחד עם הכוונה שבתפילה, לפי שגם התפילה היא ענין מלחמה".

הערת קה"ת

במאמרי אדה"א שם ע' רכח מביא זה בשם ספרי הקבלה "שכוונת האכילה הוא ענין א' עם כוונת התפילה, לפי שענין התפילה ג"כ ענין מלחמה".

32 שעת צלותא שעת קרבא

שני המאמרים הראשונים על "כי תצא" בלקוטי תורה פותחים באמירת הזוהר "שעת התפילה שעת קרבא", והמאמר השני מזהה את המלחמה עם המלחמה שעל האדם לנהל בנפשו בכל דור ובכל יום.

Zohar III, 243a זח"ג רמג, א

הערת קה"ת

על"ק ר"פ תצא הא' והב' יעו"ש. [כ]. זח"ג רמג, א. ובכ"מ.

33 לאהבה את ה"א . . ואספת דגנך

מהפסקה השנייה של קריאת שמע: "לאהבה את הוי" אלקיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם". האהבה קודמת לקיבוץ התבואה שבפסוק הבא.

Deuteronomy 11:13 דברים י"א:י"ג

וְהָיָה אִם-שָׁמַעְתָּ וְשָׁמַעְתָּ אֶל-מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֲנִי מֵצִוְּךָ אֶתְּכֶם הַיּוֹם לֵאמֹר: אֶתִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם וְלַעֲבֹדוֹ כְּכָל-לִבְבְּכֶם וּכְכָל-נַפְשְׁכֶם:

And it shall come to pass, if ye shall hearken diligently unto My commandments which I command you this day, to love the L-RD your G-d, and to serve Him with all your heart and

,with all your soul

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים יא, יג-יד.

34 ואח"כ ואספת דגנך

בהערה מצוין סדר הדברים: תחילה אהבת ה', ואחר כך "ואספת דגנך".

הערת קה"ת

ראה אוה"ת תרומה ע' אישסו. בסה"מ תקס"ו ע' רכט יש עוד ענין שלא הובא כאן.

35 ואספת דגנך

"ונתתי מטר ארצכם בעתו... ואספת דגנך". לפי הקריאה כאן, איסוף התבואה, כלומר האכילה, בא לאחר אהבת ה' שבתפילה.

Deuteronomy 11:14 דברים י"א:י"ד

וְנָתַתִּי מִטְרָאֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ וְאָסַפְתָּ דִּגְנְךָ וְתִירֶשֶׁךָ וְיִצְהַרְךָ:

that I will give the rain of your land in its season, the former rain and the latter rain, that thou mayest gather in thy corn, and thy wine, and thine oil

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

36 רוממות א-ל בגרונם

"רוממות א-ל בגרונם וחרב פיפיות בידם". שבחו של ה' בגרון הוא עצמו החרב, וכך נעשית התפילה למלחמה.

Psalms 149:6 תהילים קמ"ט:ו'

רוֹמְמוֹת אֶל בְּגִרְוֹנָם וְחֶרֶב פִּיפִיּוֹת בְּיָדָם:

Let the high praises of G-d be in their mouth, And a two-edged sword in their hand

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהילים קמט, ו.

בסיפורו של הזוהר על הילד הפלאי (הינוקא) בפרשת בלק, אומר הילד: "מי שרוצה לחם, יאכל אותו על חוד החרב". אדמו"ר הוקן מפרש שהחרב היא התפילה, המלחמה שבה זוכים בלחם.

37

Zohar, Balak 6:67-78 ספר זוהר, בלק ו:ס"ז-ע"ח

Said the boy: 'He that desires bread at the point of the sword, let him eat.' R. Eleazar drew him near to him and said: 'Because you boasted, you must commence the fight.' 'But', said the boy, 'I said at first that the fighting would be after the meal. Now, however, whoever wants fine flour must bring his weapons in his hands.' R. Eleazar replied: 'It is 'most fitting for you to give us a taste of your weapons

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

פסקה 5

38 ופי' אהבה מלשון אבה

גם שם מוסבר הפסוק "ואהבת את הוי" אלקיך" על פי הקשר בין אהבה לאבה, רצון: רצון הלב שהוי" יהיה אלקיך ולהידבק בו. באמצעות אתערותא דלתתא זו שורה באדם אור האהבה מלמעלה, ומגדיל את אש האהבה שבלבו מעבר ליכולת אנושית.

הערת קה"ת

ראה גם תר"א לב, ג. לקמן בלק עא, ב. מסעי פח, ד. ואתחנן ט, ב. שה"ש יז, א.

39 באלף הז'

הערת קה"ת מפנה לRosh Hashanah 31a למילים האלה.

Rosh Hashanah 31a ראש השנה ל"א א

הערת קה"ת

ראה ר"ה לא, א.

פסקה 6

40 אני ה' לא שניתי

"כי אני הוי' לא שניתי". כאן הכוונה היא שהבריאה היא חוללה שום שינוי בה: לפניו הכול עדיין נחשב לאין.

Malachi 3:6 מלאכי ג:ו'

כִּי אֲנִי ה' לֹא שִׁנִּיתִי וְאַתֶּם בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֹא קִלְיתֶם:

For I the L-RD change not; and ye, O sons of Jacob, are not consumed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

מלאכי ג, ו.

מלמטה למעלה.

Genesis 28:12 בראשית כ"ח:י"ב

וַיַּחְלֵם וַהֲנֶה סֵלֶם מָצָב אֲרָצָה וְרֹאשׁוֹ מִגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה וַהֲנֶה מַלְאָכֵי אֱלֹקִים
עֲלִים וְיָרִידִים בּוֹ:

And he dreamed, and behold a ladder set up on the earth,
and the top of it reached to heaven; and behold the angels of
G-d ascending and descending on it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Zohar I, 266b זח"א רסו, ב

הערת קה"ת

בראשית כח, יב. וראה זח"א רסו, ב. זח"ג שו, ב. ת"ז תמ"ה. לקמן שה"ש
טז, ד.

48 תחלה ברכת השחר פוקח עורים זוקף כפופים

בנוסח המקביל נאמר: "הוא מתחיל בברכות השחר, שהן עניינים גופניים
ועניינים נמוכים, כגון 'הנותן לשכוי בינה' ו'פוקח עיוורים'."

הערת קה"ת

בסה"מ תקס"ו ע' רל "מתחיל מברכות השחר שהמה עניינים גשמיים ודברים
תחתונים כמו הנותן לשכוי בינה ופוקח עורים".

49 פוקח עורים זוקף כפופים

התלמוד מונה את ברכות השחר, שכל אחת מהן קשורה לפעולה בעת
הקימה: בפקחת העיניים — "פוקח עיוורים"; בשיבה — "מתיר אסורים";
ובעמידה זקופה — "זוקף כפופים". ברכות פשוטות אלו על הגוף הן השלב
התחתון בסולם.

Berakhot 60b:5 ברכות ס' ב:ה

כִּי שָׁמַע קוֹל תְּרַנְגּוּלָא, לִימָא: "בְּרוּךְ ... אֲשֶׁר נָתַן לְשֹׁכְרֵי בֵּינָה לְהִבְחִין
בֵּין יוֹם וּבֵין לַיְלָה". כִּי פָתַח עֵינָיָה, לִימָא: "בְּרוּךְ ... פּוֹקֵחַ עֵוְרִים". כִּי
תָּרַץ וַיָּתִיב, לִימָא: "בְּרוּךְ ... מְתִיר אֲסוּרִים". כִּי לָבִישׁ, לִימָא: "בְּרוּךְ
... מְלַבֵּשׁ עֲרוּמִים". כִּי זָקַף, לִימָא: "בְּרוּךְ ... זוֹקֵף כְּפוּפִים". כִּי נָחִית
לְאַרְעָא, לִימָא: "בְּרוּךְ ... רוֹקֵעַ הָאָרֶץ עַל הַמָּיִם". כִּי מָסַגִּי, לִימָא:
"בְּרוּךְ ... הַמְכִּין מִצְעָדִי גָבֵר". כִּי סִיִּים מְסַאנִיָּה, לִימָא: "בְּרוּךְ ...
שֹׁעֵשֶׂה לִּי כָל צָרָכִי". כִּי אָסַר הַמֵּינִיָּה, לִימָא: "בְּרוּךְ

When he hears the cry of the cock let him say :
"Blessed...Who hast given the cock intelligence to distin-
guish between day and night. " When he opens his eyes let
him say: "Blessed... Who openest the eyes of the blind."
When he straightens himself and sits up let him say :
"Blessed...Who loosest them that are bound." When he has
clothed himself let him say : "Blessed... Who clotheest the
naked." When he raises himself let him say : "Blessed...

... Who raisest up them that are bowed down." When

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A.
Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

פסוקה 8

50 ואהבת בכל לבבך

"ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך, ובכל נפשך ובכל מאדך". זוהי פסגת
העלייה שבתפילה, שאליה מגיעים בקריאת שמע.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה

וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and
with all thy soul, and with all thy might

41 ואהבת את ה"א

"ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך". אדמו"ר הזקן
מפרש זאת כרצון שהוי' יהיה "אלקיך" — שיתגלה בנפש ובעולם.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה

וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and
with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ו, ה.

42 אין עוד מלבדו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם ד, לה.

43 ואין עוד מלבדו

"אתה הראת לדעת כי הוי' הוא האלקים אין עוד מלבדו". מה שנכון
למעלה, שאין מציאות מלבדו, צריך להתגלות למטה.

Deuteronomy 4:35 דברים ד:ל"ה

אַתָּה הָרָאָתָ לְדַעַת כִּי ה' הוּא הָאֱלֹקִים אֵין עוֹד מִלְּבָדוֹ:

Unto thee it was shown, that thou mightiest know that the
L-RD, He is G-d; there is none else beside Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

44 ולעבדו בכל לבבכם

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם יא, יג.

45 ולעבדו בכל לבבכם

"לאהבה את הוי' אלקיך ולעבדו בכל לבבכם". את הבי"ת הכפולה במילה
"לבבכם" מפרשים כשני לבבות, כדי שגם הצד האלקי וגם הצד הבהמי
שבאדם יעבדו את ה'.

Deuteronomy 11:13 דברים י"א:י"ג

וְהָיָה אִם-שָׁמַעַתְּ שְׁמִיעוּ אֶל-מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם לֵאמֹר
אַתְּ ה' אֱלֹהֶיכֶם וְלַעֲבֹדוֹ בְּכָל-לִבְבְּכֶם וּבְכָל-נַפְשְׁכֶם:

And it shall come to pass, if ye shall hearken diligently unto
My commandments which I command you this day, to love
the L-RD your G-d, and to serve Him with all your heart and
with all your soul

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

46 בני לבבות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה בברכות פ"ט, מ"ה. (נד, א).

פסוקה 7

47 סולם מוצב ארצה

יעקב חולם על "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, והנה מלאכי
אלקים עולים ויורדים בו". אדמו"ר הזקן מיישם זאת על התפילה, העולה

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

51 ולעבדו בכל לבבכם

"לאהבה את הוי' אלקיכם ולעבדו בכל לבבכם". את הבי"ת הכפולה במילה "לבבכם" קוראים כביטוי לשני לבבות, כך שגם הנפש הבהמית עובדת את ה'.

Deuteronomy 11:13 דברים י"א:י"ג

והיה אם־שמעו תשמעו אל־מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה את־י' אלקיכם ולעבדו בכל־לבבכם ובכל־נפשכם:

And it shall come to pass, if ye shall hearken diligently unto My commandments which I command you this day, to love the L-RD your G-d, and to serve Him with all your heart and with all your soul

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

52 סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה

סולמו של יעקב, "מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה". התפילה היא הסולם: עליה להתחיל בארץ ולטפס.

Genesis 28:12 בראשית כ"ח:י"ב

ויהלם והנה סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלקים עלים וירדים בו:

And he dreamed, and behold a ladder set up on the earth, and the top of it reached to heaven; and behold the angels of G-d ascending and descending on it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

9 פסוקה

53 מלאכי אלקים עולים

"והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו". אדמו"ר הזקן מפרש את "בו" כ"עליו" — על האדם, שעלייתו בתפילה מעלה את כל הנבראים.

Genesis 28:12 בראשית כ"ח:י"ב

ויהלם והנה סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלקים עלים וירדים בו:

And he dreamed, and behold a ladder set up on the earth, and the top of it reached to heaven; and behold the angels of G-d ascending and descending on it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כח, יב.

54 פני אריי אל הימין

במראה יחזקאל יש לכל אחת מהחיות ארבעה פנים: פני אדם, פני אריה מימין, פני שור משמאל ופני נשר. פני האדם, הכוללים את שאר הפנים, מראים שהאדם הוא שורש כל הנבראים.

Ezekiel 1:10 יחזקאל א':י

ודמות פניהם פני אדם ופני אריה אלהימין לארבעתם ופני־שור מהשמאל לארבעתם ופני־נשר לארבעתם:

As for the likeness of their faces, they had the face of a man; and they four had the face of a lion on the right side; and they four had the face of an ox on the left side; they four had also the face of an eagle

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יחזקאל א, י. ושם כתי "ופני" [כ].

55 לאהבה את ה'

"לאהבה את הוי' אלקיכם ולעבדו בכל לבבכם". בסדר קריאת שמע אהבה זו באה תחילה.

Deuteronomy 11:13 דברים י"א:י"ג

והיה אם־שמעו תשמעו אל־מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה את־י' אלקיכם ולעבדו בכל־לבבכם ובכל־נפשכם:

And it shall come to pass, if ye shall hearken diligently unto My commandments which I command you this day, to love the L-RD your G-d, and to serve Him with all your heart and with all your soul

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

56 ואספת דגנך

"ואספת דגנך", הבא לאחר אהבת ה'. כאן מפרשים זאת כאיסוף ניצוצות החיות שבנבראים והעלאתם למדרגת האדם.

Deuteronomy 11:14 דברים י"א:י"ד

ונתתי מטר־ארצכם בעתו יורה ומלקוש ואספת דגנך ותירשך ויצהרך: that I will give the rain of your land in its season, the former rain and the latter rain, that thou mayest gather in thy corn, and thy wine, and thine oil

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

57 קודם התפלה אסור לאכול

ההערה מפנה להערות המקור של קה"ת בעמוד זה של Likkutei Torah, בנוגע לאיסור לאכול לפני התפילה.

Berakhot 10b:29-30 ברכות י"ב:כ"ט-ל'

(אמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן) ואמר רבי יוסי בְּרַבִּי חֲנִינָא מְשׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב: מַאי דְּכֵתִיב, "לֹא תֹאכְלוּ עַל הַדָּם" — לֹא תֹאכְלוּ קוֹדֵם שֶׁתִּפְלְלוּ עַל דְּמָמָם. אִיכָא דְאָמְרִי: אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא מְשׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב: כָּל הַאוֹכֵל וְשׁוֹתֶה, וְאַחֵר כִּה מְתַפַּלֵּל עָלָיו הִתְּנוּב אוֹמֵר: "וְאֵתִי הִשְׁלַכְתָּ אַחֲרֵי גִנְךָ", אֵל תִּקְרִי "גִּנְיָה" אֵלָּא "גִּנְיָה". אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: לְאַחֵר שֶׁנִּתְגַּאֵה זֶה קִבֵּל עָלָיו מַלְכוּת שָׁמַיִם.

R. Jose b. R. Hannina also said in the name of R. Eliezer b. Jacob : What means that which is written, "Ye shall not eat with the blood" (Lev. xix, 26)? [It means], Ye shall not eat before you have prayed for your life. There are some who declare that R. Isaac stated that R. Johanan said in the name of R. Eliezer b. Jacob : Whoever eats and drinks and afterwards offers his prayers, concerning him the Scriptures say, "Thou ... hast cast Me behind thy back" (I Kings

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות י, ב. ראה או"ח סי' פט, ג. וראה במ"מ לקמן פי' פנחם עט, ד.

58 אסור לאכול

ההלכה קובעת שאסור לאדם לעסוק בענייניו, לצאת לדרך, לאכול או לשתות לפני תפילת העמידה, אף שמותר לשתות מים וליטול תרופה.

אדמו"ר הזקן מבאר את הטעם הפנימי: לפני התפילה האדם עדיין קשור למטה.

Shulchan Arukh, Orach Chayim 89:3 שולחן ערוך, אורח חיים פ"ט:ג'

אסור לו להתעסק בצרכיו או לילך לדרך עד שיתפלל תפלת י"ח (ויש מקילין לאחר שאמרו מקצת ברכות קודם שאמרו ברוך שאמר וטוב להחמיר בזה) (תרומת הדשן סי' י"ח) ולא לאכול ולא לשתות אבל מים מותר לשתות קודם תפלה בין בחול ובין בשבת ויום טוב וכן אוכלין ומשקין לרפואה מותר:

Maginei Eretz: Shulchan Aruch Orach Chaim, Lemberg, 1893 (Public Domain)

59 אדם בגימ' מ"ה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

תיקוניו בהקדמה בתחלתה, ובכ"מ.

60 נשיי עלו במחשבה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ב"ר רפ"א.

61 עלו במחשבה

המדרש מונה שישה דברים שקדמו לבריאת העולם; האבות, ישראל, בית המקדש ושמו של משיח "עלו במחשבה" להיבראות. כאן הדבר מלמד שנשמות ישראל נובעות מאותיות המחשבה, הנעלות מאותיות הדיבור.

Bereshit Rabbah 1:4 בראשית רבה א':ד'

פסוק 10

62 מוצא פי ה'

"על כל מוצא פי הוי' יחיה האדם". כפי שהוסבר לעיל, המוצא הוא אותיות הדיבור, שמהן נבראו הנבראים התחתונים והמזון הבא מהם.

Deuteronomy 8:3 דברים ח':ג'

וַיַּעַזְבֵךְ וַיֹּאכְלֶךָ אֶת־הַמָּן אֲשֶׁר לֹא־יָדַעַתָּ וְלֹא יָדְעוּן אֲבֹתֶיךָ לְמַעַן הוֹדִיעֶךָ כִּי לֹא עַל־הַלֶּחֶם לִבְדּוֹ יְחִיָּה הָאָדָם כִּי עַל־כָּל־מוֹצֵא פִי־ה' יְחִיָּה הָאָדָם:

And He afflicted thee, and suffered thee to hunger, and fed thee with manna, which thou knewest not, neither did thy fathers know; that He might make thee know that man doth not live by bread only, but by every thing that proceedeth out of the mouth of the L-RD doth man live

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

63 קשוט עצמך

ריש לקיש דורש את הפסוק "התקוששו וקושיו" כך: "קשוט עצמך, ואחר כך קשוט אחרים". כאן הכוונה היא שעל האדם להעלות את נפשו תחילה, לפני שיוכל להעלות את העולם.

Bava Metzia 107b:15 בבא מציעא ק"ז ב:ט"ו

רַבֵּה בַר רַב הוּנָא הָוָה לָקָה הָהוּא אָבָא אַגּוּדָא דְנִתְרָא, אָמְרוּ לָקָה: נִיקוּץ מְרָ! אָמַר לָהּ: קוּצוּ עֵילָאִי וְתַתָּאִי, וְהָדָר נִיקוּץ אָנָּא. הֵיכִי עָבִיד הֵכִי? וְהִתְקוּשְׁשׁוּ וְקוּשִׁי, וְאַמַּר רִישׁ לָקִישׁ: קִשּׁוּט עֲצָמְךָ וְאַחֲרֵי כֵךְ קִשּׁוּט אַחֲרִים!

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Sanhedrin 18a:11 סנהדרין י"ח א:י"א

גַּמְי כְּהֵן גָּדוֹל דָּן. פְּשִׁיטָא! דָּנִין אוֹתוֹ אִיצְטְרִיקָא לָקָה. הָא נָמִי פְּשִׁיטָא: אִי לֹא דִיִּינִין לָקָה, אִיהוּ הֵיכִי דִיִּין? וְהִתְקִיב "הִתְקוּשְׁשׁוּ וְקוּשִׁי", וְאַמַּר רִישׁ לָקִישׁ: קִשּׁוּט עֲצָמְךָ וְאַחֲרֵי כֵךְ קִשּׁוּט אַחֲרִים.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ב"מ קז, ב, סנהדרין יח, א.

64 בדיה לא הביט און ביעקב

המאמר "לא הביט און ביעקב" שואל מדוע תפילה, שחז"ל החמירו בכוונתה אף יותר מבקריאת שמע, אינה נמנית עם מצוות התורה. תשובתו נפתחת בדיון בשמונה עשרה ברכות של תפילת העמידה, המקבילות לשמונה עשרה החוליות שבעמוד השדרה.

הערת קה"ת

לקמן פי' בלק ע, ד ואילך.

65 בדיה אסרי לגפן

המאמר "אסרי לגפן" שואל מדוע הקרבנות נעלים מן התפילה, אף שבתפילה מתעלה נשמת האדם באמצעות סיפור שבחיו של ה', עד שהיא מגיעה ל"ואהבת... בכל נפשך", ואילו הקרבנות הם מנפש הבהמה.

הערת קה"ת

תו"א מו, ב.

פסוק 11

66 יברכך ה'

"יְבָרְכֶךָ הוֹי' וַיִּשְׁמְרֶךָ", הפסוק הראשון בברכת הכוהנים. אדמו"ר הזקן מסביר ברכה זו כעלייה מלמטה בתפילה.

Numbers 6:24 במדבר ו':כ"ד

יְבָרְכֶךָ הוֹי' וַיִּשְׁמְרֶךָ:

The L-RD bless thee, and keep thee;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

67 המתחדשות לבקרים

הערת קה"ת מפנה לLamentations 3:23 למילים האלה.

Lamentations 3:23 איכה ג':כ"ג

הַדְּשִׁים לְבָבָיִם רַבָּה אֱמוּנָתָךְ:

They are new every morning; Great is Thy faithfulness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה איכה ג, כג.

פסוק 12

68 תוספות מרובה על העיקר

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ב"ר ספ"א, [ד] [כ].

69 וזרעתי את ביי

הערת קה"ת מפנה לJeremiah 31:26 למילים האלה.

Jeremiah 31:26 ירמיהו ל"א:כ"ו

עַל־זֹאת הִקִּיצִיתִי וְאַרְאֶה וְשֹׁנְתִי עָרְכָה לִי:

Upon this I awaked, and beheld; And my sleep was sweet unto me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
ירמיה לא, כו.

70 זורעתי את בית ישראל

"הנה ימים באים, נאום הוי', זורעתי את בית ישראל ואת בית יהודה זרע אדם זורע בהמה". ישראל הם זרעו של ה', הנזרע בעולם.

Jeremiah 31:27 ירמיהו ל"א:כ"ז

הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם־יְיָ וְזֶרְעִי אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת־בֵּית יְהוּדָה זֶרַע אָדָם וְזֶרַע בְּהֵמָה:

Behold, the days come, saith the L-RD, that I will sow the house of Israel and the house of Judah with the seed of man, and with the seed of beast

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

71 זורעתי לי בארץ

"זורעתי לי בארץ". הגמרא לומדת מפסוק זה שהגלות מביאה גרים, כשם שזורעים מעט כדי לקצור הרבה.

Hosea 2:25 הושע ב':כ"ה

וְזֶרְעִיתִיהָ לִי בְּאַרְצִי וְרַחֲמֵתִי אֶת־לֹא רַחֲמָה וְאַמְרָתִי לֹא־עֲמִי עַמִּיאֲתָהּ וְהוּא יֹאמַר אֵלָי:

And I will sow her unto Me in the land; And I will have compassion upon her that had not obtained compassion; And I will say to them that were not My people: 'Thou art My people'; And they shall say: 'Thou art my G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

הושע ב, כה.

72 ברוך ה' אלקי ישראל

"ברוך הוי' אלקי ישראל מן העולם ועד העולם". אדמו"ר הזקן מביא פסוק זה בהקשר של האלוקות הנזרעת בישראל, כפי שמבואר במקום אחר.

Psalms 41:14 תהילים מ"א:י"ד

בָּרוּךְ הוּא אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִהָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

Blessed be the L-RD, the G-d of Israel, from everlasting and to everlasting. Amen, and Amen

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים מא, יד.

73 לא גלו ישראל אלא

רבי אלעזר: הקב"ה הגלה את ישראל בין האומות רק כדי שיתווספו עליהם גרים, ככתוב: "זורעתי לי בארץ". האם אדם זורע סאה אלא כדי להכניס כורים רבים? הגלות, כמו הזריעה, נועדה להרבות.

Pesachim 87b:14 פסחים פ"ז ב:י"ד

וְאָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר: לֹא הִגְלָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל לְבֵין הָאוּמוֹת אֶלָּא כְּדִי שִׁיתוּסְפוּ עֲלֵיהֶם גֵּרִים, שְׁנֹאֲמַר: "וְזֶרְעִיתִיהָ לִי בְּאַרְצִי". כָּלוּם אָדָם זֹרֵעַ סָאָה אֶלָּא לְהַכְנִיס בִּמָּה כּוּרִין.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

פסחים פז, ב.

74 וכמ"ש במ"א

בהוספות לתורה אור על מגילת אסתר, המאמר עוסק בירידה לגלות ובעלייה ממנה, ולאחר מכן בניצוצות שנפלו למשה: האדם אוכל מזון

שמקורו בקליפת נוגה, ובכוחו מתפלל ומוסר את נפשו בקריאת שמע, וכך מעלה את הניצוץ האלוקי שבמזון תחת כנפי השכינה.

הערת קה"ת

ראה תו"א ק"ו, ב ואילך.

75 נפש כל חי ורוח כל בשר

"אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש". כאן מתוארת החיות שבנבראים התחתונים, המחיה כל יצור חי.

Job 12:10 איוב י"ב:י'

אֲשֶׁר בְּיָדוֹ נֶפֶשׁ כָּל־חַי וְרוּחַ כָּל־בֶּשֶׂר־אִישׁ:

In whose hand is the soul of every living thing, And the —breath of all mankind

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 13

76 מי יעלה בהר ה'

הערת קה"ת מפנה לPsalms 24:3 למילים האלה.

Psalms 24:3 תהילים כ"ד:ג'

מִי־יַעֲלֶה בְּהַר־יְיָ וּמִי־יָקֻם בְּמָקוֹם קָדְשׁוֹ:

Who shall ascend into the mountain of the L-RD? And who shall stand in His holy place?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים כד, ג-ד.

77 מי יעלה בהר ה' נקי כפים ובר לבב

"מי יעלה בהר הוי' ומי יקום במקום קדשו? נקי כפיים ובר לבב". אדמו"ר הזקן מפרש "בר לבב" כאהבה שאין בה תערובת זרה.

Psalms 24:3-4 תהילים כ"ד:ג'-ד'

מִי־יַעֲלֶה בְּהַר־יְיָ וּמִי־יָקֻם בְּמָקוֹם קָדְשׁוֹ: נָקִי כַפַּיִם וּבֶרֶר־לֵב אֲשֶׁר לֹא־נִשָּׂא לְשׁוֹן נִפְשִׁי וְלֹא נִשְׁבַּע לְמַרְמָה:

Who shall ascend into the mountain of the L-RD? And who shall stand in His holy place? He that hath clean hands, and a pure heart; Who hath not taken My name in vain, and hath not sworn deceitfully

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

78 בר לבב שהוא בלי שום תערובות זר ח"ו

בואתחנן מופיעות אותן מילים: "מי יעלה... בר לבב, בלי שום תערובת זרה", עם הפניה חזרה למאמר "כה תברכו" על "וישמרך". בהמשך נשאל כיצד מתקיימת שמירת המצוות, והתשובה היא באמצעות לימוד תורה שבעל פה.

הערת קה"ת

ראה לעיל כ, ב. לקמן ואתחנן י, א.

79 ס"פ ויחי דרמ"ח סע"א

אור התורה מסכם את הזוהר בסוף פרשת ויחי: הברכה "יברכך ה'" נמשכת מבחינת ציון.

הערת קה"ת

"דענין ברכת יברכך כו' נמשך מבחי' ציון" — אוה"ת נשא ע' רסו.

80 נשא דקמ"ז א'

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

92 ואינו דומה שמיעה לראי

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

מכילתא יתרו יט, ט. פס"ז שלח יג, יח "אינו דומה ראי" לשמיעה".

93 ונתתי מטר ארצכם

"ונתתי מטר ארצכם בעתו". המטר מתפרש כתורה, היורדת מלמעלה כמים.

Deuteronomy 11:14 דברים י"א:י"ד

ונתתי מטר־ארצכם בעתו יורה ומלקוש ואספת דגנה ותירשך ויצהרה:

that I will give the rain of your land in its season, the former rain and the latter rain, that thou mayest gather in thy corn, and thy wine, and thine oil

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים יא, יד.

94 כי כאשר ירד . . כן יהי דברי

"כי כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים ושמה לא ישוב, כי אם הרוה את הארץ". ישעיהו מדמה את דבר ה' לגשם.

Isaiah 55:10 ישעיהו נ"ה:י

כי כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים ושמה לא ישוב כי אם־הרוה את־הארץ והולידה והצמיחה ונתן גרע לארץ ולחם לאכל:

For as the rain cometh down and the snow from heaven, And returneth not thither, Except it water the earth, And make it bring forth and bud, And give seed to the sower and bread to the eater

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נה, י-יא.

95 כן יהיה דברי אשר יצא מפי

"כן יהיה דברי אשר יצא מפי". התורה יורדת לעולם כגשם, ומצמיחה בו.

Isaiah 55:11 ישעיהו נ"ה:י"א

כן יהיה דברי אשר יצא מפי לא־ישוב אלי ריקם כי אם־עשה את־אשר קפצתי והצליח אשר שלחתי:

So shall My word be that goeth forth out of My mouth: It shall not return unto Me void, Except it accomplish that which I please, And make the thing whereto I sent it prosper

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

96 אחד באחד

בקטע העוסק בסוד השבת אומר הוזהר: כשם שהקדוש ברוך הוא אחד למעלה, כך השכינה מתייחדת למטה בסוד האחד, "להיות אחד באחד". כאן מתואר אור אין סוף השורה בדירתו למטה.

Zohar II, 135a זח"ב קלה, א

הערת קה"ת

זח"ב קלה, א.

97 לא . . מחזיק טובה לעצמו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה עדי"ו אבות ב, ח. ו, ו.

98 שמע לי הבנה

המילים כאן מצטטות את I Samuel 3:10. הקטע מופיע למטה.

I Samuel 3:10 שמואל א ג:י

ויבא ה' ויתיצב ויקרא כפעם־כפעם שמואל שמואל ויאמר שמואל דבר כי שמע עבדך:

And the L-RD came, and stood, and called as at other times: 'Samuel, Samuel.' Then Samuel said: 'Speak; for Thy servant heareth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Zohar III, 138b זח"ג קלה, ב

הערת קה"ת

ראה ש"א ג, י. זח"ג קלה, ב.

99 אורייתא מחכי נפקת

הוזהר מלמד: "התורה יוצאת מן החכמה שלמעלה". לכן גילוי החכמה נמצא בתורה.

Zohar II, 85a זח"ב פה, א

הערת קה"ת

זח"ב פה, א. קכא, א.

100 ויחן שם ישראל

"ויחן שם ישראל נגד ההר". המילה "ויחן" מלמדת שגם "ויחונך" משמעה חנייה ומנוחה.

Exodus 19:2 שמות י"ט:ב

ויסעו מרפידיים ויבאו מדבר סיני ויחנו במדבר ויחן־שם ישראל נגד הָהָר:

And when they were departed from Rephidim, and were come to the wilderness of Sinai, they encamped in the wilderness; and there Israel encamped before the mount

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות יט, ב.

101 יברכך ה' וישמרך

בסוף פרשת ויחי מסביר הוזהר את הפסוק "יברכך הוי' וישמרך": "יברכך" בא מן הבחינה הזכרית ו"ישמרך" מן הבחינה הנקבית, כדי שהברכות יימשכו משתייחן. אור התורה, המצוטט בהערות, מסכם זאת כך: הברכה "יברכך הוי'" נמשכת מבחינת ציון.

Zohar, Vayechi 76:792-77:800 ספר הוזהר, ויחי ע"ו:תשצ"ב-ע"ז:ת"ת

102 יברכך ה' וישמרך

בסוף פרשת נשא אומר הוזהר כי "יברכך הוי' וישמרך" והפסוקים שאחריו הם שלושה פסוקים, הכלולים בהם שלושה שמות בני שתיים־עשרה אותיות, והכהן מכוון את כולם. ההערות מציעות שזו הפרשה שאליה הכוונה.

Zohar, Nasso 16:164-17:173 ספר הוזהר, נשא ט"ז:קס"ד-י"ז:קע"ג

Observe that the twenty-two letters were uttered by Moses in two sections. The first time1Ex. 34, 6. he uttered thirteen attributes of the Ancient of Ancients, the Most Undisclosed, so as to bring them down to the region where Rigo1Num. 14, 18. he uttered nine attributes of Mercy which are inherent in the Mikroprosopus (Lesser Figure) and which are radiated from the light of the Ancient and Undisclosed One. All this the priest combined together when ... he spread forth his hands to bless the people, so that all

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

103 חנה דוד

"אריאל, אריאל, קריית חנה דוד". המילה "חנה" מראה שהמילה "חן" קשורה ל"חנייה", כלומר למנוחה.

Isaiah 29:1 ישעיהו כ"ט:א

הוי אַריאַל אַריאַל קריית חנה דוד ספו שנה עלי־שנה חגים ינקפו:

Ah, Ariel, Ariel, the city where David encamped! Add ye year
!to year, Let the feasts come round

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי כט, א.

104 ושכנתי בתוכם

"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". כאן מתוארת השראת נוכחותו של ה' בעולם התחתון.

Exodus 25:8 שמות כ"ה:ח

וְעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם:

And let them make Me a sanctuary, that I may dwell among
.them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כה, ח.

105 דירה בתחתונים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה תנחומא נשא, טז.

106 דירה בתחתונים

רבי שמואל בר נחמן: כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, הוא רצה שתהיה לו דירה בתחתונים, כפי שיש לו בעולמות העליונים. זהו היעוד שברכת המזון ממלאת ביחס לחיות שבמזון.

Midrash Tanchuma, Nasso 16:1 מדרש תנחומא, נשא ט"ז:א

... באתי לגני אחותי פלה (שה"ש ה, א). אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָן, בְּשָׁעָה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, נִתְאַוָּה שָׁיְהָא לוֹ דִּירָה בְּתַתְּוִינִים כְּמוֹ שֵׁישׁ בְּעֵלְיוֹנִים. בְּרָא אֶת הָאָדָם וְצִוָּה אוֹתוֹ וְאָמַר לוֹ: מְכַל עֵץ הֶגֶן אָכַל תֹּאכַל, וּמַעַץ הַדֶּעַת טוֹב וְרַע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ (בראשית ב, טז-יז). וְעָבַר עַל צוּרָיו. אָמַר לָקַח הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כֶּה הָיִיתִי מִתְאַוָּה שָׁיְהָא לוֹ דִּירָה בְּתַתְּוִינִים כְּמוֹ שֵׁישׁ לִי בְּעֵלְיוֹנִים, וְדָבַר אֶחָד צִוִּיתִי אוֹתָהּ וְלֹא שָׁמְרָת אוֹתוֹ. מִיָּד סָלַק הַקָּדוֹשׁ ...

So it came to pass on the day that Moses had“ (Numb. 7:1) finished.” Rav says, “Every place where it is stated, ‘So it came to pass (wayehi),’ [is referring to] something new”; but R. Simeon says, “Every place where it says, ‘So it came to pass (wayehi)’ [is referring to] something which existed, has ceased [to exist] for a long time, and has returned to be as it was. 5:7. This text is related (to Cant. 5:1), “When I come to ... my garden, my sister bride.” R. Samuel bar

Midrash Tanchuma -- Torat Emet (Public Domain) • Townsend 1989 translation of Midrash Tanhuma, S. Buber Recension, edited and supplemented by R. Francis Nataf (CC-BY)

107 ג' ברכות דאורייתא והד' דרבנן

ההערה מפנה לשולחן ערוך אדמו"ר הזקן כמקור להלכה ששלוש מברכות המזון הן מן התורה והרביעית מדרבנן.

Berakhot 46a:9 ברכות מ"ו א:ט'

גִּימָא כְּתִנָּאִי, דְּתַנִּי חֲדָא: בְּרַכַּת הַמְּזוֹן שְׁנַיִם וּשְׁלֹשָׁה, וְתִנָּא אֵידֶה: שְׁלֹשָׁה וְאַרְבָּעָה. סְבִרוּהָ, דְּכוּלֵּי עֲלָמָא "הַטּוֹב וְהַמְּטִיב" לֹא דְאוֹרִיִּיתָא הִיא, מֵאִי לֹא בְּהָא קְמִיפְלָגִי: מֵאֵן דְּאָמַר שְׁתַּיִם וּשְׁלֹשָׁה קְסָבַר עַד "הַזֵּן". — וּמֵאֵן דְּאָמַר שְׁלֹשָׁה וְאַרְבָּע קְסָבַר עַד "נִבְרָה".

Let us say [that their difference is] like that of the Tannaim ; for one taught : The Grace after meals [may be said by] two or three ; and there is another teaching : Three or four. They hold that everybody admits that "Who art kind and dealest kindly" is not ordained by the Torah. Are we, then, not to suppose that they differ on the following point : He who says, "[The Grace may be said by] two or three" holds that ... [the benediction of Zimmun extends] until

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה ברכות מו, א. שו"ע אדה"ז סי' קפז סעי' א'.

פסוקה 15

108 לחם לבב אנוש יסעד

"ולחם לבב אנוש יסעד". כאשר אדם אוכל לשובעו, הלחם אכן מקיים את חיי נפשו.

Psalms 104:15 תהילים ק"ד:ט"ו

וַיֵּזֶן יִשְׁמַח לִבְבִּי־אֲנוֹשׁ לְהַצְהִיל פָּנִים מִשְׁמֶן וְלָחֶם לִבְבִּי־אֲנוֹשׁ יִסְעֵד:

And wine that maketh glad the heart of man, Making the
.face brighter than oil, And bread that stayeth man's heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קד, טו.

109 בחכמה כח מ"ה

הערת קה"ת מפנה Zohar III, 34a למילים האלה.

Zohar III, 34a זח"ג לד, א

הערת קה"ת

זח"ג לד, א. הקדמת ת"ז בתחלתה. ת"ז תס"ה.

110 ואכלת ושבעת

הוזהר על פרשת ויגש דן בפסוק "ואכלתם ושבעתם וברכתם את ה' אלקיכם": מדוע מברכים לאחר האכילה ולא לפני, ומדוע השובע מופיע לפני הזכרת ה'. הטקסט מביא זאת כדי לבאר את משמעות השובע.

Zohar, Vayigash 5:46-6:57 ספר הוזהר, ויגש ה':מ"ו-ר':נ"ז

111 והנה מן היאור

חלום פרעה: "והנה מן היאור עולות שבע פרות יפות מראה ובריאיות בשר". הוזהר על פסוק זה מובא כדי לבאר את משמעות השובע.

Genesis 41:2 בראשית מ"א:ב'

וְהִנֵּה מִן־הַיָּאֵר עֹלֹת שִׁבְעַת פְּרוֹת יְפוֹת מְרֹאֶה וּבְרִיאֹת בֶּשֶׂר וַתִּרְעֶינָה בְּאָחוּ:

And, behold, there came up out of the river seven kine, well-
.favoured and fat-fleshed; and they fed in the reed-grass

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

112 והנה מן היאור

הוזהר מבאר את "והנה מן היאור": כל המדרגות שמתחת ניונות מהיאור הזה, הנמשך ומשקה ומעניק מזון לכולן.

Zohar, Miketz 2:18-3:28 ספר הזהר, מקץ ב'י"ח-ג'כ"ח

AND, BEHOLD, THERE CAME UP OUT OF THE RIVER SEVEN KINE, WELL FAVOURED AND FATFLESHED; AND THEY FED IN THE REED GRASS. The river is mentioned because from it all the lower grades receive their blessings. For the (supernal) stream which flows perpetually waters and feeds the whole, and Joseph was himself the river by means of which the whole of Egypt was blessed.

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

113 ונשבע לחם ונהיה טובים

"ונשבע לחם ונהיה טובים". הוזהר משתמש בפסוק זה כדי להסביר את המילה "טובים" במשמעות של שבעים.

Jeremiah 44:17 ירמיהו מ"ד:י"ז

כִּי עָשָׂה נַעֲשֶׂה אֶת־כָּל־הַדָּבָר אֲשֶׁר־יֵצֵא מִפִּינוּ לְקִטְר לְמַלְכַּת הַשָּׁמַיִם וְהַסִּיה־לָּהּ נִסְכִּים כָּאֲשֶׁר עָשִׂינוּ אֲנַחְנוּ וְאֲבֹתֵינוּ מִלְכֵינוּ וְשָׂרֵינוּ בְּעָרֵי יְהוּדָה וּבְחֻצוֹת יְרוּשָׁלַם וְנִשְׁפַּע־לָחֶם וְנִהְיָה טוֹבִים וְרָעָה לֹא רָאִינוּ:

But we will certainly perform every word that is gone forth out of our mouth, to offer unto the queen of heaven, and to pour out drink-offerings unto her, as we have done, we and our fathers, our kings and our princes, in the cities of Judah, and in the streets of Jerusalem; for then had we plenty of food, and were well, and saw no evil.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

114 ונשבע לחם ונהיה טובים

בביאור המילה "טוב" ש"בהיטיבו את הנרות", אומר הוזהר ש"טוב" פירושו שבע ורווי יין, כמו שנאמר: "ונשבע לחם ונהיה טובים". הטקסט מביא זאת כדי לבאר את משמעות השובע.

Zohar, Beha'alotcha 4:20-6:29 ספר הזהר, בהעלותך ד'כ"ו-ו'כ"ט

The Companions then proceeded on their journey the whole day. When night fell they ascended to a spot where they found a cave. R. Jose, on hearing this, rejoiced, and reported it to R. Eleazar, who said to him: 'Let us enter therein, for the Holy One, blessed be He, seems to have appointed for us this day as one on which a miracle should happen to us.' When they entered their eyes met there two men engaged in the study of the Torah. R. Eleazar proclaimed: ' "How precious ... cious

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

115 שלא לקחה הנפש רק חיות מועט

המאמר המקביל מביא כאן את הכתוב במקום אחר על "להחיותם ברעב": הרעב עצמו הוא חייהם וקיומם.

הערת קה"ת

ראה מאמרי אדה"א במדבר א' ע' רס שמביא ע"ז ממ"ש במ"א [ראה לקו"ת שה"ש יד, ב] להחיותם ברעב שהרעב עצמו הוא חיותם וקיומם, ע"ש.

116 המגביהי לשבת המשפילי לראות

המילים כאן מצטטות את Psalms 113:5. הקטע מופיע למטה.

Psalms 113:5 תהילים קי"ג:ה'

מִי כֵה אֶלְקֵינוּ הַמַּגְבִּיהִי לְשִׁבְתָּ:

Who is like unto the L-RD our G-d, That is enthroned on high

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קיג, ה-ו.

117 המגביהי לשבת המשפילי לראות בשמים ובארץ

"היושבי בשמים, המשפילי לראות בשמים ובארץ". מצד רוממותו של ה', השמים והארץ נמוכים במידה שווה, ושניהם מתרוממים כאחד.

Psalms 113:5-6 תהילים קי"ג:ה'-ו'

מִי כֵה אֶלְקֵינוּ הַמַּגְבִּיהִי לְשִׁבְתָּ: הַמִּשְׁפִּילִי לְרֹאוֹת בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ:

Who is like unto the L-RD our G-d, That is enthroned on high, That looketh down low Upon heaven and upon the earth?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

118 ישא ה' פניו

"ישא הוי' פניו אליך". הברכה השלישית מעלה אפילו מידה קטנה של קדושה שלמעלה מהשתלשלות.

Numbers 6:26 במדבר ו'כ"ו

יֵשָׂא HAVAYAH פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיֵּשֶׂם לְךָ שְׁלוֹם:

The L-RD lift up His countenance upon thee, and give thee peace.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 16

119 ילוקטו לאחד אחד

"ונקבצו לאחד אחד בני ישראל". כאן מתואר כיצד נאספים אפילו הניצוצות הקטנים ביותר של קדושה.

Isaiah 27:12 ישעיהו כ"ז:י"ב

וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יַחֲבֹט ה' מִשְׁבַּלֶּת הַנָּהָר עַד־נַחַל מִצְרַיִם וְאַתֶּם תִּלְקָטוּ לְאֶחָד אֶחָד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

And it shall come to pass in that day, That the L-RD will beat off [His fruit] From the flood of the River unto the Brook of Egypt, And ye shall be gathered one by one, O ye children of Israel.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה ישע"י כז, יב.

120 עושה שלום במרומיו

"המשל ופחד עמו, עושה שלום במרומיו". שלום הוא חיבור בין הפכים למעלה.

Job 25:2 איוב כ"ה:ב'

הַמֶּשֶׁל וּפְחָד עִמּוֹ עֹשֶׂה שְׁלוֹם בְּמַרְוֹמָיו:

Dominion and fear are with Him; He maketh peace in His high places.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב כה, ב.

121 מיכאל שר של מים

על "עושה שלום במרומיו" אומר המדרש שמיכאל עשוי משלג וגבריאל מאש, ואף על פי כן אין אחד מהם מזיק לחברו. אדמו"ר הזקן מביא זאת כדוגמה לשלום בין הפכים.

Bamidbar Rabbah 12:8 במדבר רבה י"ב:ח'

Zohar III, 12b זח"ג יב, ב

הערת קה"ת

במד"ר יב, ח. זח"ג יב, ב. הנסמן במאמרי אדה"ז - פרשיות לעי' תרמה. לעיל במדבר (י, א). וש"נ. [כ].

פסקה 17

122 ת"ח מרבים שלום

רבי אלעזר בשם רבי חנינא: תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, כמו שנאמר: "וכל בניך לימודי ה' ורב שלום בניך"; אל תקרא "בניך" אלא "בונריך". אדמו"ר הזקן מסביר כיצד לימודם מביא שלום.

Berakhot 64a:13-14 ברכות ס"ד א"י:ג-י"ד

אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, שנאמר: "וכל בניך לימודי ה' ורב שלום בניך". אל תקרי "בניך" אלא "בונריך". "שלום רב לאהבי תורתך ואין למו מכשול". "יהי שלום בחילה שלוחה בארמנותיה". "למען אחי ורעי אדברה נא שלום בה. למען בית ה' אלקינו אבקשה טוב לך". "ה' עו לעמו יתן ה' יברכה את עמו בשלום".

R. Eleazar said in the name of R. Hannina: The disciples of the wise increase peace in the world; as it is said, "And all thy children shall be taught of the L-rd ; and great shall be the peace of thy children" (Is. liv. 13). Read not banayik "thy children" but bonayik "thy builders[1]" "Great peace have they that love Thy law; and there is no stumbling for them" (Ps. cxix. 165). "Peace be within thy walls, and prosperity ... within thy palaces" (ibid, cxxii. 7). "For my brethren and

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A.

Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות סד, א. וש"נ.

123 וכל בניך

"וכל בניך לימודי ה' ורב שלום בניך". להיות "לימודי" ה', מתוך ביטול, הוא שמביא שלום.

Isaiah 54:13 ישעיהו נ"ד:י"ג

וְכָל־בְּנֵיךָ לְמוֹדֵי ה' וְרַב שְׁלוֹם בְּנֵיךָ:

And all thy children shall be taught of the L-RD; and great shall be the peace of thy children

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נד, יג.

124 ודבר ה' ממש זו הלכה

על "שוטטו לבקש את דבר הוי' ולא ימצאו" אומרת הגמרא: "דבר הוי' — זו הלכה". ההלכה היא דברו של ה' עצמו.

Shabbat 138b:11-12 שבת קל"ח ב:י"א-י"ב

"דבר ה'" — זו הִלְכָּה, "דבר ה'" — זֶה הֶקֶץ, "דבר ה'" — זו נְבוּאָה. ומאי "שוטטו לבקש את דבר ה'"? אָמְרוּ: עֲתִידָה אִשָּׁה שְׂתֹטֵל כְּכָר שֶׁל תְּרוּמָה וְתַחֲזֹר בְּבִתִּי כְּנִסְיוֹת וּבְכִתִּי מִדְּרָשׁוֹת לִידַע אִם טַמְאָה הִיא וְאִם טְהוֹרָה הִיא, וְאֵין מִכֵּין.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שבת קלח, ב.

125 והמשנה היא היא המדברת

ההערה מציינת את הספר הזה כמקור לדימוי של המשנה עצמה המדברת מפיה שלומד אותה.

הערת קה"ת

מגיד מישרים ר"פ ויקרא.

126 ודברי אשר שמתי בפך

"ורוחי אשר עליך ודברי אשר שמתי בפך לא ימושו מפך". דברי התורה שבפי הולמד הם דבריו של ה' עצמו.

Isaiah 59:21 ישעיהו נ"ט:כ"א

וְאֲנִי זֹאת בְּרִיתִי אִתָּם אָמַר ה' רוּחִי אֲשֶׁר עָלֶיךָ וּדְבָרִי אֲשֶׁר־שָׂמִיתִי בְּפִיךָ לֹא־יָמוּשׁוּ מִפִּיךָ וּמִפִּי יֵרָעָה וּמִפִּי יֵרָעָה אָמַר ה' מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם:

And as for Me, this is My covenant with them, saith the L-RD; My spirit that is upon thee, and My words which I have put in thy mouth, shall not depart out of thy mouth, nor out of the mouth of thy seed, nor out of the mouth of thy seed's seed, saith the L-RD, from henceforth and for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נט, כא.

127 ואשים דברי בפך

"ואשים דברי בפך ובצל ידי כסיתך". גם כאן דבר ה' מדבר באמצעות מי שלומד.

Isaiah 51:16 ישעיהו נ"א:ט"ז

וְאֲשֶׁם דְּבָרִי בְּפִיךָ וּבְצֵל יָדִי כִסִּיתִיךָ לְנֹטֵעַ שְׁמִי וְלִיסַד אֶרֶץ וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עֲמִי־אַתָּה:

And I have put My words in thy mouth, And have covered thee in the shadow of My hand, That I may plant the heavens, And lay the foundations of the earth, And say unto Zion: 'Thou art My people

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נא, טז.

128 בריח התיכון שמבריה מן הקצה אל הקצה

"והבריה התיכון בתוך הקרשים מבריה מן הקצה אל הקצה". הבריה המחבר את כל הקרשים הוא דימוי לשלום המחבר בין הפכים.

Exodus 26:28 שמות כ"ו:כ"ח

וְהַבְּרִיחַ הַתִּיכּוֹן בְּתוֹךְ הַקֶּרָשִׁים מִבְּרִיחַ מִן־הַקֶּצֶה אֶל־הַקֶּצֶה:

and the middle bar in the midst of the boards, which shall pass through from end to end

129 ולא תחללו

"ולא תחללו את שם קדשי, ונקדשתי בתוך בני ישראל". הפסוק מובא כאן בהקשר של לימוד תורה מתוך ביטול, כפי שמוסבר במקום אחר.

Leviticus 22:32 ויקרא כ"ב:ל"ב

ולא תחללו את־שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל אני ה' מקדשכם:
And ye shall not profane My holy name; but I will be hal-
lowed among the children of Israel: I am the L-RD who hal-
low you

הערת קה"ת

ויקרא כב, לב.

130 אני ה' מלמדך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם מח, יז.

131 כי א-ל דעות ה'

תפילתה של חנה: "כי אל דעות הוי". את לשון הרבים דורשים כשתי דעות: מלמעלה למטה ומלמטה למעלה.

I Samuel 2:3 שמואל א ב:ג

אֶל־תִּרְבוּ תִדְבְּרוּ גְבוּהָ גְבוּהָ יֵצֵא עֵתֶק מִפִּיכֶם כִּי אֵל דְּעוֹת Havaiah
וְלוֹ נִתְּכֶנּוּ עֲלָלוֹת:

Multiply not exceeding proud talk; Let not arrogancy come
out of your mouth; For the L-RD is a G-d of knowledge, And
by Him actions are weighed

הערת קה"ת

ש"א ב, ג.

132 אני ה' מלמדך

"אני הוי אלקיך מלמדך להועיל". ה' עצמו הוא המלמד את מי שלומד מתוך ביטול.

Isaiah 48:17 ישעיהו מ"ח:י"ז

כֹּה־אָמַר ה' גֹּאֲלֶךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' אֱלֹקֶיךָ מְלַמֶּדְךָ לְהוֹעִיל מְדִרְיֶךָ
בְּדֶרֶךְ תִּלְוֶה:

Thus saith the L-RD, thy Redeemer, The Holy One of Israel: I
am the L-RD thy G-d, Who teacheth thee for thy profit, Who
leadeth thee by the way that thou shouldest go

פסוק 18

133 כל העוסק בתורה עושה שלום

רבי אלכסנדר אומר: כל העוסק בתורה לשמה עושה שלום בפמליה של מעלה ובפמליה של מטה. אדמו"ר הזקן מזהה אותן עם היחוד העליון והיחוד התחתון.

Sanhedrin 99b:10-11 סנהדרין צ"ט ב:י"א

אמר רבי אלכסנדר: כל העוסק בתורה לשמה משים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה, שנאמר: "או יחזק במצוי יעשה שלום לי שלום יעשה לי". רב אמר: כאילו בנה פלטרין של מעלה ושל מטה, שנאמר: "וְאֲשֵׁים דְּבָרֵי בְּפִיךָ וּבְצֶל יָדֵי כְּסִיתִיךָ לְנֻטַּע שְׁמַיִם וְלִיסַד

אָרְץ". רבי יוחנן אָמר: אף מגין על כל העולם כולו, שנאמר: "וּבְצֶל יָדֵי כְּסִיתִיךָ". וְלוֹי אָמר: אף מקרב את הגאולה, שנאמר: "וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עֲמִי אָתָּה".

R' Alexandri said: All who engage in Torah for its own sake make peace in the household above and in the household below, as it says "If they would grasp My fortress, they would make peace for Me, they would make peace for Me." (Yeshayahu 27:5) Rav said: it is as if he built the palace above and below, as it says "And I placed My words into your mouth, and with the shadow of My hand I covered you, to ... plant the heavens and to found the earth..." (Yeshayahu

הערת קה"ת

סנהדרין צט, ב.

134 וישם לך שלום

בסוף הפרק על ברכת כהנים, המדרש משבח את השלום: "גדול השלום, שניתן כשכר התורה והמצוות", והוא ניתן לעוסקים בתורה, כמו שנאמר: "וכל בניך לימודי הוי". המדרש מסיים: "כך ישראל מתברכין בכל יום בשלום, שנאמר: 'וישם לך שלום'".

Bamidbar Rabbah 11:7 במדבר רבה י"א:ז

135 ברכות תולדות ר"פ ס"ו

אור התורה מזהה את המדרש על תולדות: על הפסוק "שובי שובי השולמית" הוא דורש "השולמית" — "האומה שאני עתיד ליתן שלום בתוכה", כמו שנאמר: "ונתתי שלום בארץ".

הערת קה"ת

"ע"פ שובי שובי השולמית, אומה שאני עתיד ליתן בה שלום שנאמר ונתתי שלום בארץ" — אוה"ת ויקרא א ע' קצט.

136 נשא ס"פ י"א

אור התורה מזהה את המדרש על נשא: על "וישם לך שלום" נאמר: "גדול השלום, שניתן כשכר התורה והמצוות", כמו שנאמר: "ונתתי שלום בארץ".

הערת קה"ת

ע"פ וישם לך שלום, גדול השלום שניתן שכר התורה והמצוות שנאמר ונתתי שלום בארץ" — אוה"ת ויקרא א ע' קצט.

137 כלי המחזיק ברכה . . השלום

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

סוף עוקצין.

138 כלי המחזיק ברכה לישראל הוא השלום

המשנה האחרונה: רבי שמעון בן חלפתא אמר, לא מצא הקדוש ברוך הוא כלי שמחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שנאמר: "הוי עוז לעמו יתן, הוי יברך את עמו בשלום". השלום הוא הכלי לברכה שמלמעלה.

Mishnah Oktzin 3:12 משנה עוקצין ג:י"ב

אמר רבי יהושע בן לוי, עתיד הקדוש ברוך הוא להנחיל לכל צדיק וצדיק שלש מאות ועשרה עולמות, שנאמר (משלי ח), להנחיל אהבי יש ואצרתיהם אמצא. אמר רבי שמעון בן חלפתא, לא מצא הקדוש ברוך הוא כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שנאמר (תהלים כט), ה' עז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום:

Rabbi Yehoshua ben Levi said: In the world to come the Holy One, Blessed be He, will make each righteous person inherit

142 אני אותיות אין

כאן מפרשים את "אני" כאותיות "אין" בעבודת לימוד התורה: האדם הופך את ה"אני" ל"אין" בכך שהוא מניח בצד את תחושת מציאותו העצמית, כך שגם לימודו אינו נתפס בעיניו כשלו אלא נעשה מתוך ביטול.

הערת קה"ת
ע"ל (יח, ג). וש"נ. [כ].

143 החכמה מאין תמצא

"והחכמה, מאין תימצא?" — יש לקרוא זאת כך: החכמה נמצאת מן האין; חכמה נמשכת מבחינת האין, וכך גם הברכה של "אני".

Job 28:12 איוב כ"ח:י"ב

וְהַחֲכֵמָה מֵאֵין תִּמְצָא וְאֵי זֶה מְקוֹם בִּינָה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place
?of understanding

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב כח, יב.

144 ברכה בראש וברכה בסוף

הנוסח המקביל מכיא בשם ספר יצירה את "ברכה בתחילה וברכה בסוף".

Zohar I, 26b זח"א כו, ב

Zohar III, 238a זח"ג רלח, א

הערת קה"ת

זח"א כו, ב. זח"ג רלח, א. בסה"מ תקס"ו ע' רלד בשם ספר יצירה. וראה בהנסמן לעיל פ' בהר כח, א.

three hundred and ten worlds, for it is written: "That I may cause those that love me to inherit yesh (numerical value of; and that I may fill their treasures" (Proverbs 8:21. Rabbi Shimon ben Halafta said: the Holy One, Blessed be He, found no vessel that could contain blessing for Israel save that of peace, as it is written: "The L-rd will give strength ... unto his people

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

19 פסקה

139 ושמו את שמי על בני

"וישימו את שמי על בני ישראל, ואני אברכם" — הפסוק הבא לאחר שלוש הברכות. שם ה' שורה על ישראל באמצעות התורה והעבודה מתוך ביטול, ואז הוא עצמו מברך אותם.

Numbers 6:27 במדבר ו':כ"ז

וְשִׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

So shall they put My name upon the children of Israel, and I
'will bless them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר ו, כז.

140 ואני אברכם

בתחילת פרשת יתרו מדבר הזוהר על עשרה ממונים הנוטלים את הברכות מלמעלה ומשפיעים אותן למטה, כדי לברך את מי שמברך את ה', ככתוב: "ואני אברכם". זהו אחד המקומות שהטקסט מצטט.

Zohar, Yitro 1:1-8 ספר הזוהר, יתרו א':א-ח'

NOW JETHRO, THE PRIEST OF MIDIAN, MOSES' FATHER-IN-LAW, HEARD OF ALL THAT GOD HAD DONE FOR MOSES AND FOR ISRAEL. R. Hezekiah opened here with a discourse on the verse: And Aaron lifted up his hand¹ So the k'tib. toward the people and blessed them (Lev. 9, 22). 'The use of the word "hand" here', he said, 'in the singular indicates that he meant to lift up his right hand above his left; and this for a certain esoteric reason. We find, namely, in ... the book of King Solomon, that he who

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

141 ואני אברכם

בפרשת שמיני אומר הזוהר שישאל מתברכים באמצעות הכהן, והכהן מתברך באמצעות הכהן העליון, ככתוב: "וישימו את שמי על בני ישראל, ואני אברכם". זהו הראשון מבין המקומות שהטקסט מצטט לעניין "ואני אברכם".

Zohar, Shmini 4:40-49 ספר הזוהר, שמיני ד':מ"מ-מ"ט

For the Community of Israel is blessed by the priest and the Israelite is blessed by the priest, and the priest is blessed by the Supernal Priest, as it is said: "And they shall put my name upon the children of Israel and I will bless them" (Num. 6, 27). It is written: "Remember, O L-rd, thy tender mercies and thy lovingkindnesses, for they have been ever of old" (me'olam, lit. from the world, Ps. 25, 6). "Mercies" here refers to Jacob and "lovingkindnesses" to Abraham. ... G-d takes them from

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו והערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך מקורות מצוטטים, דרך (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Maginei Eretz: Shulchan Aruch Orach Chaim, Lemberg, 1893 (Public Domain); Midrash Tanchuma -- Torat Emet (Public Domain); Townsend 1989 translation of Midrash Tanhuma, S. Buber Recension, edited and supplemented by R. Francis Nataf (CC-BY); Rabbi Mike Feuer, Jerusalem Anthology (CC-BY).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. [/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: /likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיזם חינוכי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך /likuteitorah.com/he/likutei-torah/nasso/5

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק